Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0807, 4-0237
УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 87. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 7-го ТРАВНЯ 1954. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, MAY 7, 1954. No. 87. VOL. LXI.

ПРЕЗИДЕНТ ВПОВНІ ПІДТРИМУЄ ДОЛЛЕСА

АЙЗЕНГАВЕР ЗАКЛИКАЄ ДО ОБОРОННОГО ПАКТУ В АЗІЇ ДЛЯ СТРИМАННЯ КАМУНІСТИЧНОЇ АГРЕСІЇ; НЕ БАЧИТЬ НЕВДАЧІ В ЖЕНЕВІ; ПІДТРИМУЄ СТІВЕНСА ПРОТИ МекКАРТІ; ПІДКРЕСЛЮЄ ГОСПОДАРСЬКУ ПОПРАВУ

Вашингтон. — Президент Айзенгавер на пресовій конференції закликав вільні народи до складення оборонного пакту в Азії, щоб тим способом стримати комуністичну агресію. Тим способом він підтримував політику Джана Фостера Доллеса, який від довшого часу старається зорганізувати східньо-азійський оборонний пакт на взір европейського НАТО. Президент закликає до цього пакту вже тепер перед закінченням Женевської конференції, бо заключення його мало б вплив на хід цієї конференції. (З Женеви повідомляють, що Англія погодилася розмовляти про цей пакт, не чекаючи на закінчення конференції). Говорячи про закордонну політику ЗДА, президент вповні підтримав політику Джана Ф. Доллеса, називаючи його „найбільшим державним секретарем за своєї пам'яті" та даючи йому необмежену підтримку. Айзенгавер не бачить невдачі Доллеса в Женеві, бо ця конференція щойно почалася. Він відкидає комуністичну пропозицію в справі об'єднання Кореї, бо вона скомпонована на совєтський зразок об'єднання розділеної Німеччини. Женева не принесла жадних несподіванок, СССР не вдалося виборoти рівних прав для червоного Китаю, бо ЗДА не погоджуються на визнання китайського комуністичного агресора. Президент відчитав заяву в справі Індо-Китаю, яка складалася з 500 слів і не хотів давати відповідей на додаткові запити, щоб не шкодити нарадам у Женеві. Він заявив, що Доллес займається вже довший час справою організації оборонного пакту в Азії і діє в дусі Об'єднаних Націй, які допускають районові оборонні пакти між державами. Численні держави погоджуються на такий пакт, але ще завчасно про це тепер говорити. Президент відповідав і на запити про непорозуміння армії з сенатором МекКарті та заявив, що ЗДА втратили на міжнародному престижі внаслідок цього спору, а також і дещо самопошани внутрі цієї країни. Але він додав, що, згідно з його думкою, країна дечого навчиться з цього непорозуміння, і це буде єдина користь з цього спору. Айзенгавер заявив, що він іменував Стівенса секретарем армії після дбайливої провірки його здібностей на це становище, і тому й досі його підтримує в спорі сен. МекКарті та буде підтримувати. Він казав, що вже кілька разів розмовляв із Стівенсоном про його спір з МекКарті, і не думає, щоб це переслухання треба було скорочувати та приспішувати, поки не виявиться всі головні справи. Він з радістю підкреслив, що господарське становище країни поправляється, як це видно зі звітів про зменшення безробіття. Але він пригадував свою давнішу осторогу, щоб не попадати в песимізм, коли безробіття збільшувалося, а тепер остерігає, щоб не очікувати негайної і більшої зміни в економіці країни, бо народна господарка — це делікатна справа, що керується своїми власними законами.

ПРЕЗИДЕНТ АЙЗЕНГАВЕР виходить з пресової конференції, на якій він з'ясував низку важливих актуальних питань та своє становище до них.

МекКАРТІ ДІСТАВ ЛИСТА ВІД УРЯДОВЦЯ ФБІ

Вашингтон. — В десятому дні переслухань в справі непорозуміння між армією і сенатором МекКарті — зізнавав перший раз сенатор Джозеф Р. МекКарті. Він заявив під присягою, що дістав листа про осторогу армії про комуністичні впливи в лябораторії в Форті Монмовті від урядовця Федерального Бюра Інвестиґації. Правний дорадник армії Джозеф Н. Велч домагався, щоб сенатор подав прізвище цього урядовця, який порушив наказ президента ЗДА і видав таємний документ сенаторові МекКарті, але МекКарті відмовився це зробити, бо є таке зарядження, що Слідча Підкомісія має тримати в тайні своїх інформаторів. Провідник цієї Сенатської Слідчої Підкомісії сенатор Карл Мундт і провідник слідства адвокат Рей Г. Дженкінс підтримали сенатора МекКарті, і він не мусить виявляти свого інформатора. Окремий дорадник підкомісії Роберт А. Колліер відбув конференцію з директором ФБІ Едґаром Гувером і ствердив, що лист, який дістав був сенатор МекКарті, не є копією жадного документу, але містить у собі частину інформацій, які ФБІ було переслало армії про комуністичних аґентів в лябораторії в Форт Монмавті.

Бравнел пропонує зорганізувати Відділ Внутрішньої Безпеки

Вашингтон. — Генеральний прокуратор Герберт Бравнел пропонує реорганізувати департамент справедливости і створити в ньому новий Відділ Внутрішньої Безпеки. Цей відділ займався б довідженням шпигунства, державної зради, льояльности державних урядовців та діяльністю підривних елементів — одним словом, усіми тими справами, які належать до охорони внутрішньої безпеки ЗДА. На чолі цього Відділу стояв би асистент генерального прокуратора, отже тоді генеральний прокуратор мав би вісім асистентів. Представники департаменту справедливости не дали жадних вияснень у цій справі, але сам Бравнел говоритиме про це в промові, що її виголосить наприкінці цього тижня.

Клопіт уряду з надвишкою масла

Вашингтон. — Представники промислу, споживачів, фармерів і законодавців нараджуються над тим, як уряд має позбутися надвишки масла, яка становить 350,000,000 фунтів і лежить в урядових холодильниках. Деяке масло лежить там вже більше як 18 місяців і дехто побоюється, що воно може зіпсуватися. Виникли пляни продати надвишку урядового масла закордон, і то з витратою, бо по ціні 47 центів за фунт. Ведуться переговори з Англією, яка мала б купити американське масло в кількості 40,000,000 фунтів, але навіть ця торговельна трансакція не розв'яже справи. Господарські кола думають оживити торгівлю фармерськими продуктами з закордоном, отже продавати закордонові також і кукурудзу, пшеницю і жито. Але виникає страх, щоб низькі ціни на американські фармерські продукти не викликали знижки цін закордоном. Є й такі проєкти, щоб продавати надвишку масла по знижених цінах таки в цій країні, але тут стоїть на перешкоді страх перед знижкою цін на масло на внутрішньому ринку.

В АМЕРИЦІ

● **Президент Айзенгавер** признався генеральному губернаторові Канади Мессі, що останньої суботи мав дуже злий день на ґольфовім грищі. „Якщо я не буду краще грати, сказав президент, то я готов залишити гру взагалі".

● **Каліфорнійський** губернатор відкинув апеляцію Керіла Чесмена, засудженого до страти на електричному кріслі за викрадення дитини. Сидячи в в'язниці Чесмен написав і видрукував книжку про себе під назвою „Келія 2455 — місце смерти".

● **Совєтський аташе** в Мехіко, Самойлов, заявив, що уряд СССР має намір купувати в цій країні м'ясо, бавовну, каву, цукор, земні горіхи та інші продукти. Вже почалися переговори про купівлю міхіканського м'яса.

● **Департамент пошти** ствердив, що, продаючи у власному заряді нові поштові значки — можна заробити поважні гроші. В ЗДА є коло 12,000,000 осіб, що займаються філателією, і тому „Дядько Сем" може робити з ними добрий „бизнес".

● **Капраля Едварда Дікенсона** засудив військовий суд до 10-річної в'язниці за те, що він в корейському полоні допомагав комуністам знущатися над своїми товаришами. Він не хотів вертатися до ЗДА, але вже в останній хвилі змінив своє рішення і покинув американських вояків, які залишилися у комуністів.

Зорганізоване робітництво проти проєкту Ґолдвотера

Атлантік Ситі, Н. Дж. — Голова Сільки Текстильних Робітників Америки, яка належить до Конґресу Індустріяльних Організацій, — Еміль Рів на річних зборах цієї організації гостро виступав проти законопроєкту сенатора Беррі Ґолдвотера про зміну робітничого закону Тефта-Гартлі. Він назвав цей проєкт „тиранією" і „неофашизмом". Рів одночасно є першим віцепрезидентом КІО. Він критикував *пропозицію сенатора* Ґолдвотера, щоб стейти мали право забороняти робітничим спілкам збірні умови з підприємцями. *„Якщо б ця пропозиція* мала стати законом, казав Рів, то я закликаю американський світ праці до спільної конференції представників КІО та АФП, а також і незалежні спілки, щоб обговорити способи самооборони". 1,400 делеґатів величезною більшістю прийняли відповідну резолюцію і уповноважили президію вислати депеші до всіх сенаторів із протестом проти законопроєкту Ґолдвотера. В цих депешах протестується проти збільшування прав стейтів в робітничих справах і проти прав стейтів забороняти договоря про збірні умови, бо коли стейти матимуть право вирішувати робітничі справи, то це викличе хаос в цій ділянці. Сенатор Гюберт Г. Гомфрі у своїй *промові заявив,* що „вороги організованого робітництва бажають не полегшити закон Тефта-Гартлі, а погіршити його".

Видатки на шляхи на другому місці

Вашингтон. — Голова Торговельної Палати ЗДА Клем Д. Джанстон, промовляючи на п'ятому річному Конґресі Автострадового Транспорту, заявив, що хоч видатки федерального уряду на побудову шляхів найбільші після видатків на оборону, все ж таки країна потребує тисячі миль нових шляхів. Він сказав, що 6,000,000,000 долярів, які уряд видав в минулому році на нові шляхи, значно пожвавили господарське життя країни. Цього року ці видатки майже в два рази більші, але вони все ще недостатні, бо побудова нових шляхів відстає від продукції авт, беручи до уваги, що кожного року продукується коло 2,500,000 нових особових і тягарових авт та автобусів. Коли б ці нові авта виставити на шляхах, призначаючи 20 стіп на кожне авто, то потрібно було б кожного для 25 миль нових вулиць для самого тільки їх паркування. Також треба б кожного дня будувати 600 десятиавтових ґаражів. Щоб всі нові авта могли курсувати по шляхах, потрібно щороку будувати відповідне число миль нових шляхів. Через брак нових шляхів країна тратить кожного року принаймні 3 більйони долярів, а саме на зуживання пального 750,000,000 долярів, на нещасливі випадки 1,500,000,000 долярів і один більйон долярів на втрату часу.

Керовані стрільна охоронятимуть 14 районів ЗДА

Ню Йорк, Н. Й. — Журнал „Ди Енджінірінґ Нюз Рекорд" в числі за травень повідомляє про те, що розпочато будову 40 споруд для гармат „Ніке", які можуть вистрілювати керовані стрільна для оборони 14 важливих районів ЗДА. Цей проєкт мають закінчити впродовж найближчих двох років, і коштуватиме він 75,000,000 долярів. Гармати „Ніке" оборонятимуть такі райони на випадок летунської атаки: Ню Йорк, Вашинґтон — Балтимор, Филаделфія, Бостон, Норфолк, Ва; Пітсбурґ, Па; Клівленд, Огайо; Шикаґо — Дітройт; Колорадо Спрінґс — Денвер, Колорадо; Генсфорд, Ва., Сіетел, Лос Анджелес і Сан Франсіско і ще один — неназваний район. Одна з цих споруд має обороняти дистрикт Колюмбія.

ЗУАДК У ДОПОМОГУ НАТУРАЛІЗАЦІЙНИМ ЗАХОДАМ

Филаделфія. — З уваги на те, що тепер минає якраз 5 років від масового приїзду нових українських іміґрантів до цієї країни та що ці іміґранти виявили поголовне бажання стати громадянами З'єдинених Держав, Злучений Український Американський Допомоговий Комітет, — ідучи назустріч тим побажанням, приготовив та вже віддав до друку підручник: **„Як стати Громадянином З'єдинених Держав"**, подаючи в ньому основні вияснення про всі натуралізаційні заходи та про сам процес натуралізації. Окремо узглядено запити і відповіді при натуралізації в суді. Поміщений в брошурі матеріял базується на найновіших іміґраційних і натуралізаційних законах і практиці. Підручник вийде з друку вже з кінцем цього місяця.

ПАРАҐВАЙСЬКА АРМІЯ ЗБУНТУВАЛАСЯ ПРОТИ УРЯДУ

Клорінда, Арґентина. — Параґвайська армія збунтувалася проти уряду президента Фредеріко Шавеза. Як повідомляють неофіційно з Параґваю — армія контролює кілька дистриктів столиці, а президент і члени ради міністрів схоронилися в будинку військового каледжу. Інші повідомлення твердять, що вся столиця Параґваю в руках уже збунтованої армії, тільки ще не знати, чи президент і міністри вже є в'язнями армії. Бунтівники зайняли спочатку будинок пошти та телеграфу та летунську базу над рікою Параґвай.

Таємна радіовисильна закликає Ґватемалю до революції

Ґватемаля. — Ґватемальські урядові кола повідомили, що таємна радіовисильня, яка знаходиться поза кордонами країни, закликає населення Ґватемалі до революції проти теперішнього прокомуністичного уряду. Досі загально говорили про цю таємну радіовисильню, але поліція мовчала про неї. Контрольована комуністами Генеральна Конфедерація Праці повідомила громадянство, що дійсно працює така протикомуністична радіовисильня. Представник цієї конфедерації заявив, що ця радіовисильня знаходиться в департаменті Сан Маркос, але команда поліції запевняє, що згідно з її відомостями, ця радіовисильня працює за кордоном республіки Гондурас і називається „Голос визволення". Повідомлення про таємну протикомуністичну радіовисильню збіглося з сильним натиском уряду на місцеві радіовисильні, які всякими способами в завуальованій формі надавали протикомуністичні авдиції. Ґватемальські радіостації зорганізовані на комерційній основі, і ними керують журналісти, противники комуністичної лінії свого уряду. Деякі радіостації залишили „протикомуністичні години" внаслідок терору, який застосовували проти них замасковані особи. Уряд змусив до втечі закордон деяких журналістів, а їхні радіовисильні наказав розмонтувати.

„Ню Йорк Таймс" порівнює СССР з ґенґстером Аль Капоне

Ню Йорк. — „Багато трагічної іронії міститься в новинці, що Совєтський Союз ратифікував пакт Об'єднаних Націй, який осуджує народовбивство. Коли б Аль Капоне належав до Ліґи Тверезости, то ми мали б відповідне порівняння для тієї акції, хоч навіть злочини Аль Капоне *бліднуть і виглядають мало*важними поруч із совєтською картотекою" — пише „Ню Йорк Таймс" в редакційній статті з 5 травня ц.р. під наголовком „Совєтська гіпокризія". „Бо як інакше — запитує той часопис — як не народовбивством називаються масові депортації, вбивства і з'язнення, стосовані до безмежної кількости меншинних народів в СССР впродовж 37 років? Де є кримські татари, де надволжанські німці, де чеченці й інгуші, які сокійно жили в своїх оселях, на своїх споконвічних землях, аж поки совєтська таємна поліція винищила їх? Скільки то мільйонів українців, естонців, литовців і латишів вислав Кремль до невільничих таборів і на смерть? Поруч із Гітлером Сталін був великим практиком народовбивства в новітніх часах. І тепер люди, *які були його найближчими співробітниками,* мають безличність ратифікувати пакт, що осуджує народовбивство!" — У такому гострому *тоні вдержана* ціла стаття. Вона закінчується висновком, що так само, як ніхто напевне не вірить, що підпис совєтського *представника під* отим пактом Об'єднаних Націй означає скасування на майбутнє народовбивства в Совєтах, так само не можна вірити, що підпис СССР під забороною вживати атомову чи водневу бомбу матиме будь-яке практичне значення.

Араби програли в Об'єднаних Націях

Об'єднані Нації. — На Раді Безпеки ОН, до якої Ізраїль і Йорданія звернулися з цілою низкою взаємних скарг на порушення існуючого перемир'я, 8 членів Ради Безпеки голосували за пропозицію Бразилії і Колюмбії — перевести загальну дискусію над ізраїльсько - арабськими взаєминами, щоб розв'язати перманентний конфлікт між цими країнами. За цією пропозицію голосували ЗДА, Англія, Франція, Колюмбія, Бразилія, Данія, Нова Зеляндія і Туреччина. „Проти" голосували тільки Ливан — одинока арабська держава, що є членом Ради Безпеки і заступає там справу Йорданії, та СССР. Представник Національного Китаю стримався. Йорданія домагалася, щоб перед будь-якою дискусією над ізраїльсько - арабськими відносинами розглянули її скаргу, подану в зв'язку з нападом жидів на містечко На- Три західні великодер-

Нагінка на пресу в Єгипті

Каїро. — Видавця найбільшого єгипетського щоденника „Аль Мізрі", що виходить в єгипетській мові накладом коло 100,000 примірників, і 5 часописів в англійській та французькій мовах, Магмуда Абуль Фата, як також його молодшого брата, головного редактора згаданого щоденника, засуджено на кару від 10 до 15 років в'язниці і конфіскату мастку, вартости коло $1,000,000. Ціле видавництво закрито. Офіційним обвинуваченням було — справа перекупити державну владу, сіяння ворожих режимові відомостей і т. п. Але насправді, як виходить з газетних повідомлень, була це репресія за пропаґування повороту до конституційного режиму. Оборонець звертав увагу, що в цій справі самі члени революційного трибуналу мали поділені думки, і виразно оскаржував голову трибуналу, що він зводить з видавцем особисті порахунки.

Литовці на слідстві Конґресової Комісії

Ню Йорк, Н. Й. — Два визначні литовські політики, члени литовського уряду на еміґрації, прибули з Німеччини до Ню Йорку, щоб тут зізнавати перед Конґресовою Комісією, яка досліджує комуністичну аґресію. Це — монсіньйор Миколас Купавіціюс — голова Найвищого Литовського Комітету Визволення і голова Виконної Ради цього ж комітету — Кароліс Залкавскас, які постійно живуть у Німеччині недалеко Бонну. Вони заявили журналістам таке: „Ми не можемо допустити, щоб комунізм тріюмфував. Коли знищиться комунізм, відродиться вільна Литва. Проблема Литви — це частина проблеми світового комунізму". Крім свідчення перед Конґресовою Комісією, литовські політики відбудуть найближчого тижня політичні конференції, в яких братимуть участь литовський посол у Вашинґтоні та члени комітету для визволення балтійських держав від большевизму.

ПІВДЕННА КОРЕЯ ПОСТУПИЛАСЬ У ПЕРЕГОВОРАХ У ЖЕНЕВІ ПРО МИР

З КІНЦЕМ ТИЖНЯ АЛЬЯНТИ ПРЕДЛОЖАТЬ СПІЛЬНИЙ ПРОЄКТ ЗАМИРЕННЯ В КОРЕЇ. — УСПІШНІ РОЗМОВИ ПРО АЗІЙСЬКИЙ ПАКТ БЕЗПЕКИ

Женева. — Південно-корейський уряд погодиться на те, щоб перевести нові вибори до спільного з Північною Кореєю парляменту, разом із виборами в Північній Кореї, під умовою, що така згода Південної Кореї не буде інтерпретована, як здача нею її правних і моральних підстав. Треба під цим розуміти збереження надалі принципу, що досі єдиним легальним корейським урядом був уряд Південної Кореї, який постав на основі вислідку парляментських виборів, що відбулись там під наглядом Об'єднаних Націй. На цій підставі уряд Південної Кореї уважав, що об'єднання Кореї повинно відбутися через переведення виборів тільки в Північній Кореї, при чому в південно-корейському парляменті і так залишено 100 необсаджених місць для представників Північної Кореї. Цьому становищу противставились північно-корейські комуністи, які зажадали нових виборів у цілій Кореї. Різні інші комуністичні вимоги були і є для альянтів неприйнятливі, як рівнобіжні до совєтських вимог щодо об'єднання Німеччини, зроблених на недавній Берлінській конференції. Проте в точці щодо нових виборів у Кореї альянти почали схилятись до становища, зайнятого комуністами, і в цьому дусі почали натискати на уряд Південної Кореї. В цій цілі перебуває у Сеулі Артур Дін, висланий туди Державним Департаментом спеціяльно, як зв'язковий на час тривання Женевської конференції. П'юн Юнґ-тай, південно-корейський міністер закордонних справ, який проводить південно-корейській делеґації в Женеві, відбув на цю тему вже двічі довші розмови з державним підсекретарем генералом Беделем Смитом, який заступає в Женеві державного секретаря Дж. Ф. Доллеса, що в міжчасі вернувся до ЗДА. Наради Женевської конференції були перервані і відновляться в п'ятницю 7 травня ц. р. Характеристичною рискою її дотеперішнього ходу є мовчанка представників Англії і Франції. Кажуть, що Дж. Ф. Доллес просив міністрів Ідена і Бідо забрати слово в корейській дебаті, щоб піддержати становище Південної Кореї, проте вони таки не дали спонукати себе і зберігають мовчанку, не хотячи зобов'язувати себе якимись заявами й експонувати себе в тому часі, коли конференція не вийшла ще поза стадію „нащупування" можливостей порозуміння. Існує переконання, що в п'ятницю—а може з початком наступного тижня, — альянти предложать узгіднений з Південною Кореєю власний компромісовий проєкт об'єднання і миру в Кореї, який — зрештою — напевне теж не сподобається комуністам. — Щодо індо-китайської проблеми, то вона посувається вперед тільки посередньо, на відтинку пакту безпеки, що мав би *забезпечити Індо-Китай* супроти комуністичної загрози. Успішно розвиваються розмови між Беделем Смитом і Іденом про південно-азійський колективний пакт безпеки. До цих розмов включився теж представник Австралії.

Небезпека кризи французького уряду

Париж. — Коли після трьох тижнів Великодньої перерви в середу 5 травня ц.р. зібрався на наради парлямент, відразу нависла над Францією небезпека нової кризи уряду, тим грізнішої, що вона прийшла б під час конференції, яка відбувається в Женеві. Сталося це наслідком загального невдоволення у Франції політикою теперішнього уряду Ляніеля, який не зумів направити воєнної ситуації в Індо-Китаї і не довів до бажаного всіми французами миру. Соціялісти домагаються від уряду докладного звіту про ситуацію в Дієнбієнфу, щоб парлямент міг ствердити, хто завинив у тому, що ця фортеця відрізана від можливостей відсічі і через те опинилась відразу у безнадійній ситуації. Радикали хочуть знати, які інструкції дістав від уряду міністер закордонних справ Бідо перед своїм виїздом до Женеви і які є вигляди на перемир'я та мир в Індо-Китаї. Премєр Ляніель заявив, що коли б парлямент вирішив, що треба шукати миру за всяку ціну, то він негайно зголосить димісію цілого уряду.

Пакістан відкинув протест СССР

Москва. — Пакістан відкинув протест СССР проти пакістансько - американського договору про військову допомогу ЗДА Пакістанові й американські бази в тій країні. У пакістанській ноті - відповіді на совєтський протест заперечується твердження, начебто згаданий договір загрожує добрим пакістансько-совєтським взаєминам, а також заперечується, що Пакістан уже передав Америці бази на своїй території. Пакістанська нота стверджує, що у промові прем'єра Пакістану, яка викликала обурення Москви, говорилося тільки, що на випадок небезпеки уряд Пакістану запросить для оборони заприязнені держави, до яких належить ЗДА, і не виключає передачу їм для тієї цілі баз на своїй території.

В СВІТІ

● **Чехословацька** прикордонна сторожа дістала наказ від своєї комуністичної влади „виловлювати в прикордонній смузі всі бальоники, що їх випускають з німецького боку на чехословацьку територію, з причепленими до них антикомуністичними летючками.

● **Джон Котелявала**, прем'єр Цейльону, буде одним із тих закордонних достойників, що в найближчому часі завітають до ЗДА на запрошення американського уряду. Прокомуністичні посли цейльонського парляменту атакували його за даний ним американським транспортовим літакам дозвіл летіти понад територією Цейльону з французькими вояками до Індо-Китаю.

● **Чотири італійські** робітники дістали кари в'язниці від 9 до 17 років за шпигунство на користь Чехословаччини, де знаходиться шпигунська централя СССР на Середню і Західню Европу. Судова розправа відбулась у Турині. Їх провідником був 26-літній робітник Дорія.

● **Заборону СССР** про розбудову австрійського летунства, Австрія рішила обминути в той спосіб, що австрійські літаки літатимуть під чужинецькими знаками й числами, а пілоти матимуть чужинецькі дозволи. Перші австрійські літаки становитимуть з'єднання, призначене для рятункової акції при гірських обвалах — лявінах.

● **600 американських вояків** відбули короткі в'язничні кари в Японії за вживання наркотиків, головно героїни. Наркоманія серед вояків, стаціонованих на Далекому Сході, стала поважною проблемою американської військової медицини.

● **П'ять совєтських шпигунів** в Норвеґії відповідають перед судом в місті Кіркінес, на далекій півночі. Вони здобували відомості про споруди НАТО в Норвеґії і передавали їх Совєтам. Свідком прокуратури виступає колишній совєтський шпигун Ґриґорій Павлов.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75
В Джерзі Ситі і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	6.50	Six months	6.50
На три місяці	3.50	Three months	3.50

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ЩЕ ОДНО ДУРИСВІТСТВО

Уже 44 держави ратифікували Конвенцію про народовбивство. На диво, нема ще досі такої ратифікації збоку З'єдинених Держав, хоч якраз у цій країні зродилася ідея припинення цього злочину при допомозі міжнародного законодавства та Об'єднаних Націй. Склалися на те різні причини, хоч заважила головно кремлівська пропаґанда, неначебто цієї Конвенції про народовбивство треба було в першу чергу проти ЗДА, які — лінчують та винищують негрів.

Оригінал Конвенції проти народовбивства змінювано раз-у-раз під натиском Совєтів. Довго отягався Кремль теж і з ратифікацією. Щойно тепер повідомлено несподівано Об'єднані Нації, що Совєти ратифікували Конвенцію. Отже ніби визнали міжнародним злочином винищування релігійних, расових, етнічних чи національних груп. В церемонії складення ратифікаційних документів в Об'єднаних Націях брав участь сам Андрей Вишинський, себто один з найвизначніших совєтських катів. Цікаве, що до цієї церемонії не допущено представників преси, як це бувало в інших подібних випадках.

Що совєтська ратифікація Конвенції проти народовбивства є якимсь новим маневром на міжнародній арені, пізнати з того, що Совєти рішили приступити теж і до Виховної, Наукової та Культурної Організації Об'єднаних Націй і подали заяву про приступлення в члени Міжнародної Робітничої Організації, з якою вели довгу і завзяту боротьбу. Ці кроки вказували б на якісь нові пляни Кремлю, для здійснення яких їм треба широкого поля пропаґанди проти Заходу. Москва переконана, що якраз тепер є для неї найкраща нагода розрахуватись на міжнародній арені з своїм найбільшим ворогом — З'єдиненими Державами. „Поразка!" — гукає московське радіо з приводу виїзду секретаря стейту Доллеса з Женеви, підкреслюючи „диктаторську політику" ЗДА, яка, мовляв, зазнала повної невдачі. Політичні розходження, які тепер заіснували між демократичними потугами і союзниками, це чи не властива причина совєтської ратифікації Конвенції проти народовбивства та приступлення Совєтів до Виховної, Наукової та Культурної Організації Об'єднаних Націй, як і Міжнародної Робітничої Організації. *Совєти добре знають, як Захід розуміє народовбивство.* Це ж те, що було за Гітлера і що було й далі практикується в Совєтах, чи під комуністичними режимами. Кремль є теж і проти робітничих організацій, які не стоять під його диктатом. Як такий, він не має чого шукати в Міжнародній Робітничій Організації. Отже в одному й другому випадку він грає ролю дурисвіта, очевидно в тому розумінні, що таким чином він когось збаламутить, а другому пошкодить.

Хоч Конвенція проти народовбивства слаба, все таки Об'єднані Нації могли б щось зробити бодай в такому змислі, щоб не допустити до нових проявів народовбивства. Та Москва застерегла собі й тут своє вето. Обвинувачення в справі народовбивства мусіли б опинитися згодом перед Міжнародним Судом Справедливости, але Москва застерегла собі, що це буде можливе в її випадку тільки тоді, коли вона дасть на це згоду. Це застереження нівечить цілковито саму совєтську ратифікацію Конвенції проти народовбивства, як брати справу практично. Проте обвинувачення Кремлю в народовбивстві на терені Об'єднаних Націй, і то в присутності совєтських делеґатів — все таки можливе і це повинно бути використане еміґраціями всіх тих націй, чи етнічних та релігійних груп, що впали і далі падають жертвою московської тиранії. Зокрема треба подбати українцям, щоб була належно висвітлена в Асамблеї Об'єднаних Націй трагедія народовбивства в Україні та щоб Москва була за це потягнена до відповідальности перед Міжнародним Судом Справедливости, без огляду на евентуальний спротив Кремлю. З того, що представники сімох поневолених Москвою держав розкидали зараз по складенні совєтської ратифікації в ОН меморіял, яким обвинувачували Совєти в народовбивстві, видно, що вже йде підготова до такого обвинувачення перед Об'єднаними Націями.

Володимир Барагура

Одна з таємниць українських американців

(З нагоди ювілейної Конвенції Українського Народного Союзу)

Специфічні умовини американського життя викликали й своєрідні його організаційні форми. Українське життя в Новому Світі, як складова частина життя всеамериканської спільноти, теж засвоїло собі пануючі й прийняті тут організаційні форми, виповнюючи їх власним змістом та достосовуючи їх до своїх потреб, подібно, як зробили це й усі інші національні групи. На цьому й базується різноманітність, а одночасно й одність американського життя, що так трудно збаґнути новоприбулим у цю країну людям.

Тому й не дивниця, що й нові українські іміґранти в ЗДА спочатку з критицизмом, недовір'ям, а то й повною неґацією поставилися до існуючих тут українських товариств, установ і організацій, що деякі з них мають за собою вже три чверті століття життя і за цей час виконали колосальну роботу. Не збаґнувши як слід суті й своєрідности американського життя взагалі, а на його тлі й українського, нова іміґрація занадто поквапно поставила під сумнів їх вартість і доцільність. І хоч з ходом часу це заперечення новоприбулими організованого українсько-американського життя втратило на своїй гостроті, все таки повного зрозуміння ще не досягнено.

Одною з таких специфічних форм організованого українського життя на американському континенті є братські асекураційні товариства, поміж якими перше місце займає Український Народний Союз, що саме цього року вступив у 60-ліття свого існування. Хоч впродовж шести років перебування тут нової іміґрації ряди УНС поповнилися поважною кількістю новоприбулих, все таки не сталося це в такій мірі, як можна було сподіватися. Причиною цього є власне незрозуміння ваги, значення й ролі забезпеченевих товариств на братській базі. Друга причина полягає в тому, що й ставши членом УНС новий іміґрант обмежується звичайно до вплати членського внеску, але активної участи в житті своєї організації не приймає.

Найосновніша ж помилка — це те, що нові іміґранти бачать в асекураційному товаристві лише фінансово-бизнесову установу, яка забезпечує своїх членів, збирає вкладки, виплачує посмертне й різні бенефіти, суспендує членів та сидить на грубих мільйонах „мертвого капіталу". Такий фальшиво створений матеріялістичний погляд на братську асекураційну установу, не дає новоприбулим бачити другої, куди важливішої сторінки — національно-політичної, громадської, культурної, виховної.

Асекураційна діяльність дала цим установам тверду фінансову базу, без якої в Америці ніяка діяльність немислима. Ця матеріяльна база з черги дала змогу розгорнутися національно-громадській роботі. Щоб притягти, з'єднати й втримати членів та заставити їх до праці для загального добра, треба було дати їм певні користі, які рівноважили б користі, що їх пропонували подібні неукраїнські установи. Цими користями були асекурації й бенефіти.

Вже самий факт згуртування в своїх асекураційних товариствах поважної кількости членів свідчить про колосальну організаційну роботу, не оцінену з погляду національного інтересу. Не будь цих товариств, члени нашої спільноти розбрелися б по подібних чужих установах і пропали б для свого народу. А раз вони згуртувалися у власному товаристві для спільного інтересу утилітаристично-матеріяльного порядку, вони стали думати й про працю в інших ділянках національного життя. Не було національної, громадської, політичної, чи культурної проблеми, яка б не знайшла свого відгуку на терені відділів, чи централі УНС. Години збирання членських внесків, місячні збори, конвенції — це був форум, на якому дебатувалося ці справи. Це була кузня українського національного життя на американському континенті й нічого в тій ділянці не сталося без участи відділів, централі, чи окремих членів УНС.

І коли сьогодні українське життя в Америці по стількох роках відсутности контакту з материком стоїть на таких твердих основах, коли українська справа дістала таку видатну підтримку від американських українців, коли стільки зроблено для пропаґанди української справи, то це у великій мірі є заслугою власне Українського Народного Союзу. Ця робота продовжується й далі й має всі дані розгортатися ще ширше. Вистачить зайти на збори будь-якого відділу УНС, щоб в цьому переконатися.

Поза діловими справами, зв'язаними з забезпеченням членів, більшість часу присвячується національним і громадським справам. Ось сенатор Керстен звертається за матеріялами про большевицьке народовбивство, ось відбувається протикомуністична маніфестація, ось треба підготовити та взяти участь у загальнонаціональній акції, ось треба допомогти потребуючим, ось треба видати книжку. Все те має місце на зборах членів відділів УНС, все те обговорюється, і немає випадку, щоб якась позитивна з українського національного боку справа, не дістала підтримки, чи матеріяльної допомоги асекураційного товариства. Їх вагу зрозуміли й американські чинники. Червоний Хрест, Цивільна Оборона, кандидати на конґресменів чи адміністраційні пости звертаються до УНС і його відділів, щоб з'єднати собі їх членів для своєї акції. УНС і його відділи — це найкращий форум для порозуміння старої й нової іміґрації, це — горнило, в якому стоплюються різниці між одними й другими. І в тому теж їх незаступима заслуга для єдности української спільноти, бо цього завдання ніяке інше товариство виконати не зможе.

Тому помилку роблять ті нові іміґранти, які не вступають у члени УНС, які, вступивши, за якийсь час перестають платити свої внески, або відтягають вже вплачені вкладки. Так само помилку роблять ті, які свою приналежність обмежують до вплати внесків, а ніякої активної участи в житті товариства не беруть.

Арґументи такої поведінки різні. Перша група забезпеченево-фінансового порядку, мовляв, гроші, вкладені в УНС, змарновані, бо: 1) процент із них невисокий, 2) вони заморожені, бо не можна ними свобідно розпоряджати, 3) коли їх вибрати перед упливом реченця, отримується тільки частину з них, 4) коли забезпечений з якихнебудь причин перестає платити вкладки, його суспендують, а вибирання грошей перед реченцем пов'язане з багатьма утяжливими формальностями. Тому краще складати гроші в банку. Через те багато членів після того, як мають на ощадностевих банкових книжечках більшу суму, виступають з асекураційного товариства. Забувають, що УНС діє на тих самих правних засадах, що й кожне інше асекураційне товариство і у випадку передчасної смерти члена бере на себе риск виплати повної суми забезпечення, навіть коли член вплатив тільки невеличку суму. І забувають, що своїм виступленням послаблюють українське організоване життя та зменшують народне майно.

Друга група закидів національно-громадського порядку. Мовляв, УНС, маючи понад 15 мільйонів майна, замало дає на загальнонародні цілі. Треба пам'ятати, що господарення фондами кожного асекураційного товариства окреслене державними законами й на цілі, інші, як забезпечення, можна давати лише із резервових фондів. Рік-річно УНС видає поважні суми на всенародні цілі й фінансує та матеріяльно допомагає реалізувати різні акції загальноукраїнського значення. Згадати б хоч би його широку видавничу діяльність, зокрема в ділянці інформування чужинців про українську справу. Згадати б набуття „Союзівки", як відпочинкової оселі, що є одночасно важливим пунктом товариського й культурного життя (курси українознавства, культурно-мистецькі імпрези). Згадати б фінансову допомогу, що уможливила набуття Українського Народного Дому в Ню Йорку. Чи неукраїнське асекураційне товариство дало б хоч цент на українські народні цілі, навіть якби всі українці в Америці були його членами?

Третя група — закиди організаційно-персонального порядку, мовляв, нова іміґрація має замало представників в окремих відділах і централі УНС, а тим самим не має достатнього впливу на керування ним. Вина тут виключно нової іміґрації. Місця й впливи в УНС і його відділах треба здобувати активною участю й працею. Ніхто не візьме нас на руки й не посадить на керівне місце тільки тому, що хтось — новий іміґрант. Не бути членом, не платити внесків, не приходити на збори, не працювати, а тільки стояти осторонь, критикувати й нарікати — ситуації не змінить. Про неприсутніх не говорять і неприсутні голосу не мають. Де нові іміґранти активні, там уже мають в своїх руках уряд окремих відділів, мають делеґатів на конвенцію й представників у централі. Як усюди в організованому житті, так і тут панує засада — прийдіть і візьміть.

Добро української спільноти в ЗДА вимагає, щоб нерозгадана таємниця українсько-американського життя, яку скриває в собі рідне асекураційне товариство — була розкрита. Дай Боже, щоб це сталося в ювілейному році Українського Народного Союзу!

Валерій Остапенко

Хто винен?

Під таким заголовком в „Свободі" з 21-го квітня був вміщений допис п. Д. Білана, в якому автор зупинився на питанні консолідації в нашому політичному й громадському житті. Допис — актуальний і звертає на себе особливу увагу простотою вислову думок і в той же час їхньою влучністю.

1. Наші партії і організації

Майже кожний вільний народ має у себе з добрий десяток політичних партій або течій. Це говорить за культурність і політичну розвиненість даного народу. Українці на еміґрації живуть також у вільних умовинах і мають можливість вільно виявляти свої політичні погляди та організуватися в політичні партії. Якби в даних вільних умовинах ми не проявляли б політичної діяльности, а тим самим, не мали б політичних партій — все це говорило б, передусім, за нашу політичну обмеженість і відсталість, як нації.

Не є бідою, що між нашими партіями існує міжпартійна боротьба. А в якій вільній державі цього нема? Хіба може, наприклад, монархіст — (гетьманець) у нас погодити свої політичні погляди з соціялістом? Якби це було так, то тоді б перший не був би монархістом, а другий — соціялістом, тобто не було б взагалі політичних партій. Ясно, що головне призначення кожної політичної партії не полягає в поборюванні іншої партії і основна діяльність партії повинна спрямовуватися не в цьому напрямку.

Ми не знаємо, яких успіхів добилася та чи інша наша політична партія згідно зі своєю партійною програмою (про це громадянство не інформують), але те, що дуже багато часу, енерґії і коштів витрачається саме на міжпартійну боротьбу — це ми бачимо на власні очі. Візьмімо такий приклад. Кожний наш партійний часопис на своїх сторінках уділяє найбільше місця (не завжди, але переважно) міжпартійній боротьбі. Деякі партії не задовольняються одним часописом, а мають їх (під різними назвами) майже в кожній країні, де тільки живуть українці. Навіщо це? А для того, щоб, як то кажуть, „на місцях" було зручніше вести міжпартійну боротьбу. Чи не є це зайва витрата сил, енерґії і фондів, потрібних для інших, ширших і важливіших цілей наших визвольних змагань?

В своєму дописі п. Білан пише: „Хто був ініціятором творення стількох групок і організаційок, навіть часто з дуже подібними програмами?

На це може бути лише одна відповідь. Пригадаймо собі европейські часи (а те саме повториться і по цей бік океану), коли в політичній партії, військовій організації, громадській установі і навіть в церковному комітеті та в організації молоді — ми зустрічаємо того самого пана-добродія. При чому, не як рядового члена цих організацій, а обов'язково на керівних становищах. Ясно, що цей пан-добродій почував себе, передусім, членом партії і ці „почуття", а часом і партійні інструкції нав'язував іншим організаціям. Цей пан-добродій не є один, це є певне коло політичних діячів, хоч і різних ідеологій, які змонополізували в своїх руках все наше, не тільки політичне, але й громадське життя. Ось чому наше рядове громадянство не може позбутися примари розбиття і неладу.

Відносно ж міжпартійної боротьби, то треба сказати прямо: вона вже ввійшла у нас в звичку. І в цій галузі наші політики добре набили собі руки. Цікаво, чи будуть вони мати такий же „успіх" і в державному будівництві?

Ось, для прикладу, останній такий „успіх" наших політиків. Уявімо собі на хвилину сторонню людину, яка не є ознайомлена з нашим внутрішнім еміґраційним життям. Дамо цій людині всі наші партійні часописи і попросимо зробити висновок — що собою являє наша еміґрація з політичного боку. — Прочитавши часописи, ця людина зрозуміє, що Багряний і вся УРДП — комуністи, вже тому, що колись проживали в СССР і не можуть забути комуніста Хвильового. Тарас Бульба з Національною Ґвардією став комуністом відразу після того, як розійшовся з УРДП. Українські соціялісти є в дійсності комуністами, бо „соціялізм — це перша стадія комунізму". ЗП УГВР винесло комунізм ще з краю і співпрацює на еміґрації з „комуністом" Майстренком. А члени ОУН, виявляється, були комуністами ще 20 років тому, бо виховувались на ідеології Донцова, який возвеличував комуніста Хвильового. І навіть небіжчик Тарас Чупринка, виходить, був комуністом, бо колись сидів у повстанському бункрі разом з комсомольцем Полтавою. До таких парадоксів і нісенітниць дописались поважні люди, підтверджуючи їх „фактами", „свідками", „документами" та ін. „доказами". І якщо цьому всьому повірити, то виходить, що не антикомуністи повтікали на Захід від комунізму — але навпаки.

Нічого казати, добру опінію створюють за українську еміґрацію наші, як п. Білан каже, провідники.

Це буде перша відповідь на запитання: „Хто винен?"

2. Наше рядове громадянство

Як часто приходиться чути нарікання на наше громадянство зі сторони політичних і громадських діячів. Часом кажуть, що „маси" національно несвідомі. Часом: „наш народ не дисциплінований". І дуже часто приходиться чути, що „наші люди в погоні за долярами забувають про свої обов'язки складати пожертви на національну справу" і т. п.

Щодо національної свідомости, то не треба забувати, що саме завдяки цим „масам" на еміґрації постав міцний самостійницький рух, що саме завдяки цим „масам" українська еміґрація є найбільш активною серед інших національних груп у боротьбі проти московського імперіялізму.

Українці кажуть, що наш народ не дисциплінований, а чужинці казали: „Волинци, полтавци, черніговци — вот гдє наші унтер-офіцери, которие поддерживают дисциплину в русской армии". Неприємно, але це є факт. Чому ж наш народ не є часом дисциплінованим у відношенні до своїх національних провідників? Що сталося на еміґрації? Дисципліна має свою батьківщину і основну школу у всякому війську, а у війську дисципліна тримається, передусім, на особистому прикладі начальника. Якщо дисциплінований командир, то дисципліноване і рядове вояцтво. Як же ж можливо бути дисциплінованим, коли, наприклад, два партійні лідери розсварилися між собою і кожен з них заявляє, що лише „він" представляє дану партію, а то й цілий політичний рух? Кому з них вірити і кого слухати? Певно, що в такій ситуації рядовому членові треба одного з них не послухати і тим самим бути „недисциплінованим".

І нарешті, відносно матеріяльної жертвенности наших людей. Правдою є, що від нашого чоловіка трохи тяжко „витягнути доляра". Але це не є його скупість, навпаки, українці є дуже щирими і жертвенними людьми. Якщо чоловік довго „чухається" перед тим, як дати пожертву, то це є лише наслідок непевности — куди і для чого ці гроші збирається, бо він вже не раз був обманутим. А за доляром таки треба „ганяти", бо він сам не „прибіжить" і партійний лідер, чи інший якийсь провідник — його не принесе. Обвинувачувати наших людей в „погоні за долями" не можна, бо якби всі ми були такими „ідеалістами", то хто б тоді створив матеріяльну базу для нашої політичної і громадської діяльности, хто б тоді підтримував наші політичні партії, культурні, наукові і допомогові організації, десятки часописів і видавництв. Хто б тоді, нарешті, побудував нам церкви і матеріяльно утримував би наше духовенство?

Скрізь наші люди, і вони є таки жертвенними і будуть такими, лище не треба перед ними втрачати довір'я. Оце буде друга відповідь на питання: „Хто винен?"

3. Військові організації

Шановний п. Білан в своєму дописі зупинився також і на наших військових організаціях, бо можливо, і він сам є військовик і особисто відчуває болючість цього питання.

Цілком приєднуюся до п. Білана, бо і сам є з „тих". Нічого нема дивного, що ми маємо стільки політичних партій: різні політичні погляди — різні партії. Не дивниця, що ми маємо і стільки громадських організацій. Це означає, що всі ділянки нашого громадського життя на еміґрації є, хоч і не завжди належно, але все ж таки зорганізованими.

А от чого це наші військовики діляться — це вже направду дивно. УНР-івці, Усусуси, козацтво, дивізійники, упівці, ґвардійці, леґіонери і т. д. Як в колишній царській армії: улани, гусари, драгуни... Ну, і кому потрібна ця вся кумедія? Навіщо самому ускладнювати прості речі? Де є в цьому, нарешті, звичайна людська логіка?

Якщо запитати окремо кожного з керівників цих організацій, чи не доцільно було б мати одну організацію для військовиків, то кожний відповість, що так. Говорить „так" а робить інакше. Це вже, направду дуже дивно. Тут може бути лише або зла воля, або нерозуміння простих речей. Дехто каже: „Традиції!" Добре. Вояки Армії УНР, УСС, УПА дійсно мають українські військові традиції. Але які українські традиції мають, скажімо, дивізійники або українці з совєтської армії, що також потворили окремі організації? Останні об'єднались в Українську Національну Ґвардію. На це, правда, були певні причини: то вимагали від них партійної приналежности, то просто не приймали в організацію. Але яка потреба була творити другу аналогічну організацію — Леґіон ім. Симона Петлюри? Чого доброго незабаром ще організується „Чота ім. Хмельницького" а потім „Рій ім. Мазепи". Ініціяторів і назв для організацій у нас вистачить, аби тільки ділитися, ділитися, без кінця і краю.

Колись нам казали, що на батьківщині вояки УПА дуже обурені розбиттям, яке існує на еміґрації. Пізніше прийшли на Захід окремі групи з УПА, принесли зі собою свіжий подих рідного краю і... відразу ж відокремилися в свою організацію. Хто ж винен?

4. Шляхи до консолідації

Їх вже було багато, і Бог знає скільки їх ще буде. Бралися за цю справу вже всі: політичні діячі, громадські організації, військовики і звичайні громадяни-патріоти. Часами здавалося, що ось-ось вже доходить до тієї „консолідації", але раптом все звалиться, як той картковий домик. Часом на одному відтин-

(Закінчення на стор. 5-ій)

Б. Лаврівський

СОВЄТСЬКА АМБАСАДА — ШПИГУНСЬКЕ КУБЛО

Викликає здивовання освідчення прем'єра, оголошене в ранніх газетах, що, за рапортами представників влади на летовищі, Петрова не зверталася до нікого з просьбою про азиль для неї. Але одночасно він зазначив, що Петрова може це зробити в Дарвіні...

Вполудне образ міста наче б змінився. Заголовки газет: „Петрова залишилася в Дарвіні... Тілохранителі обеззброєні... Спротив на летовищі в Дарвіні... Поліціянти змагалися з кур'єрами..."

Люди раділи й вже поділяли всі погляди уряду, що акт справедливости міг бути довершений лише в спокійному Дарвіні, а не на переповненому людьми летовищі в Сиднеї, де не обійшлося б без поважних заколотів міжнародного характеру...

Австралія не допустила до того злочину — це можна було вичитати з очей багатьох людей, які кілька годин перед тим повторювали: „Соррі... як це так"...

„Всі австралійці, як і цілий вільний світ, мусіли бути потрясені відвертою демонстрацією російських метод, як волікли Петрову до літака. Австралійці не звикли до видовищ, як фізично сильні люди показують свою силу над одною малою жінкою. Не звикли, щоб хтось втікав з їхнього краю" — пише "The Sun".

„П. Петрова — символ визволення" — читаємо в „Дейлі Міррор", яке редакційну статтю дає під титулом: „Взяти за горло місцевих червоних" і домагається, щоб королівська комісія „не гаяла ані одної хвилини в дослідженні комуністичного шпигунства в Австралії"...

Зближений до уряду „Ді Сідней Морнінг Геральд" відбиває погляд офіційних кругів: „Не Росія, а Австралія є ображеною стороною в усій афері Петрова. Держава, представники якої протестують проти порушення дипломатичної недоторкальности, призвичаїлась використовувати цей привілей, щоб провадити шпигунську роботу в Австралії. Вона прислала сюди своїх послів, озброєних, як ґанґстери — всупереч нашим законам, щоб репатріювати жінку, чоловік якої відрікся комунізму. Совєтський дипломатичний протест в цих обставинах є звичайним актом зухвальства й гіпокризії. Людська драма фактичного викрадення, а пізніше звільнення п. Петрової притягає увагу людей на момент, натомість далеко більше державне значення має викриття російської шпигунської сітки в краю"...

Реакція преси так урядової, як і опозиційної, була в цім випадку однодушна:

„Те, що ми бачили — це лише перший розділ. Буде багато більше розділів цієї несамовитої історії. Австралійські громадяни сподіваються, що Королівська Комісія виявить вичерпно організацію закордонного шпигунства, підкупів, пропаґанди, аґітації та саботажу в цім краю. Один факт можна ясно вже устійнити — російська таємна поліція, як і звичайні аґенти розвідки, можуть вільно приїхати до Австралії під охороною дипломатичної недоторканости".

Опінія впливового „Сідней Геральду" з 22 квітня:

„Звільнення п. Петрової було наслідком непідготовленої, спонтанної акції народу, який віддавна звик шанувати особисту свободу. Уряд правильно зрозумів ці настрої, уможливлюючи їй вирішити власну долю, поки була на австралійській землі... Те, що люди на власні очі побачили в перший раз, це був конфлікт між двома світами. Той зудар був втілений в одній нещасливій жінці... якій навіть не дозволили взути черевика, що його вона згубила, коли тягнули її. Той образ глибоко ввійшов у свідомість австралійців".

∴

Як я вже згадав, день 20 квітня ввійде в історію Австралії, бо в цей день сталося засадниче зрушення в настроях народу, що знаменує зірвання з засадою — „моя хата скраю", цей день наблизив большевицьку небезпеку, яка для більшости людей в Австралії уявлялася або далекою географічно, або лише теоретичною.

В тому „революційному" перевороті найпочеснішу ролю відіграла вільна австралійська преса. Це треба підкреслити з найбільшою пошаною.

Преса в ту хвилю стала понад „політичною практикою", яка, наприклад, могла вимагати не завогнювати настроїв, не ускладнювати й без того клопітливої ситуації уряду...

Не було то рівно ж споконвічним прагненням газет до сенсації...

То був крик пересторогн проти небезпеки, яка звисла над краєм, — і тому досягнув мільйонів людей.

Невелика розмірно група денникарів й фоторепортерів зробила велику прислугу не лише Австралії але й цілому світові. Не своїми статтями — в першій хвилі, а своїми точними репортажами й фотами. Вони перемогли в цій стадії битви за вільність людства, бо їх зброєю була лише гола правда.

Кінець.

ЛІТЕРАТУРА МИСТЕЦТВО РОЗВАГА

Олег Левицький

В ДЕНЬ МАТЕРІ — ПОКЛІН МАРІЇ

I знов діждались ми весни, а з нею найкращого місяця року — травня. Всюди повно пташиних співів, зелені, квітів і сподівань. Чи не забули ми в ці чарівні дні весни найближчої й, найдорожчої для нас особи на землі? Ні, не думаю. Хоч усе в світі забувається, все має свій кінець, то однак любов завжди остається в пам'яті, вона завжди жива. Так, любов до рідної матері. Чи ж можна забути оці пестощі її ніжні, її недоспані над нами ночі, її, що серед клопотів щоденних раділа першим нашим словом і кроком? Забути її — це значить забути себе самого, задушити в собі Богом даний голос сумління. Так. Це значить стати звіриною.

Мати! — скільки радісних думок і спогадів приносить це одне слово. Яке необмежене його значення. Мати — це та, що осталась з нами тоді, коли найкращі друзі нас завели, це та, що раділа і плакала разом з нами. Такою є Вона, наша рідна мати, такою є мільйони інших матерів там далеко страждаючих в таборах і тюрмах.

Завтра в цей день, призначений для неї, цілий культурний світ клонитиме голови в пошані матерям і ми також підемо до Неї, щоб склонитись перед Нею і хоч частинно сплатити свій довг вдячности.

Та не одна в нас мати. Ще дорожчою, ще гарнішою і більш ідеальною є Божа Мати — Цариця неба. Їй призначений місяць травень. Для Неї ростуть ті квіти, для Неї співають пісні небесні птахи, для неї світить весняне сонце. Це — дар природи. А ми, її діти, що так багато зазнали від Неї ласк, що так часто просили її помочі і заступництва, чи ми спромоглись на наш дарунок для Неї? Чи віддячились ми їй нашою любов'ю? Вже від найдавніших часів християнський світ звернув свою увагу в сторону Пречистої Діви Марії. Вона б бо волею Божою вибрана була з-поміж мільйонів жінок, щоб стати матір'ю самого Бога. Христос, вмираючи на хресті, поручив усе людство її особливій опіці. Вона стала посередницею між Богом і людством. Через її заступництво перед Всевишнім, на землю спливають безнастанні ласки і благословення. Саме оце безконечне достоїнство Богородиці, гідність єдина в своїм роді і вища понад усі земські гідності зродила серед людства почування вдячности і прив'язання до нашої надприродної Матері. З часом це прив'язання і почитання оформилось у величавий культ, що росте на славу Божу і поширюється досьогодні. Культ Пречистої Діви Марії має різні форми, залежно від країни, національних звичаїв і духових надбань. I так, одні носять ім'я Пречистої Діви, другі посвячують себе Богоматері, а ще інші укладають для Неї поеми і співають пісні. З приходом християнства в Україну серед нашого народу шириться релігійне почитання Богородиці. Вже за князя Ярослава Мудрого український народ, перший серед слов'янських народів, вибирає її своєю покровителькою. У висліді цього історичного факту творці церковних Богослужб присвячують Божій Матері спеціяльні молитви і відправи.

В українській літературній творчості взагалі, а в поезії зокрема присвячено теж багато почесного місця почитанню Пречистої Діви. Перші згадки про почитання Богородиці знаходимо в проповідях Митрополита Іларіона. Ось в „Слові о законі і благодаті" звертає Митрополит увагу на заслуги Володимира Великого і його сина Ярослава, що збудував у Києві церкву Благовіщення та золотом і сріблом її прикрасив. В часи середньовіччя на Україні релігійна література все більше забарвлюється містичним елементом, і тому на передне місце висуваються леґенди і перекази. „Мандрівка Богородиці по муках", де описується визволення Матір'ю Божою грішників з чистилища. До цього самого роду літератури належать і друковані проповіді епохи барокка, як „Огородок Марії Богородиці" і „Ключ розуміння", де зібрані проповіді на Богородичні свята і апокрифічні оповідання про чуда Богородиці. Далі йдуть схолястичні вірші і оди, писані звичайно поетами-аматорами. З-посеред них на увагу заслуговують: довга поема Івана Максимовича „Богородице Діво, радуйся" та ода „Мати милосердя".

З приходом козацької доби культ Марії ще більше поширюється. І так запорозькі козаки, вибираючись на виправи проти бісурменів, моляться перед іконою Богородиці і випрошують у Неї благословення. Більшість церков у козацьких таборах посвячують козаки саме Пречистій Діві Марії, як доказ вдячности за її опіку. Про культ Богородиці серед козаків згадується в поемі „Іржавець", де Шевченко оплакує зруйнування Січі:

М. Черешньовський: Мадонна

> Як мандрували день і ніч,
> Як покидали запорожці
> Великий Луг і Матір-Січ,
> Взяли з собою Матір Божу,
> А більш ні чого не взяли,
> І в Крим до хана понесли
> На нове горе—Запорожжя.

І на турецьких ґалерах далеко від рідної України невільники покладають свої надії на свою небесну Матір.

В часи татарського лихоліття окремого почитання дізнають чудотворні ікони Марії, завдяки яким вертається здоров'я хворим, а невільникам — воля. В честь тих чудотворних ікон Марії народ складає окремі пісні-канти, з яких найкраще відома пісня про Почаївську Божу Матір:

> На хресті Вона стала,
> Кулі вертала, турків
> [вбивала,
> Монастир рятувала.

Ось бачимо приклад, як Богомати на просьбу ігумена сама стає до оборони обложеного турками монастиря. На закінчення цього канту невідомий автор каже:

> Матері Божій Почаївській
> Усі поклон создаймо.

І знов бачимо, що автор не забув звернути нашу увагу на потребу подяки за цю чудесну перемогу над турками.

Другий подібний кант — це пісня про ікону Гошівської Богоматері ,що в XVII столітті вславилася численними чудами.

З сьогочасних поетів уваги гідна поема „Зарваниця" Василя Щурата. В поемі описується ченця, який, вирвавшись із спаленого татарами Києва, блукає полями і знаходить джерело з іконою Пресвятої Марії:

> Впав під іконою святою:
> „Отут зрівнявся я
> [з метою!"
> Сказав: „Тут я
> [молитись буду,
> Щоб на всяк час
> [для всього люду
> Моя мета метою стала.

От тут зболілий тяжким досвідом життя чернець називає Марію своєю метою. Він знає, що перед іконою Марії кінець його турботам; він знає, що там дістане потіху і нові сили.

Найкращими з сьогочасних поезій на честь Марії виявились ті, які основані на історичному тлі нашого народу та його визвольних змагань. В тих поезіях серед описів тяжкої національної неволі і національних стремлінь народу бачите її, Марію, як дороговказ до мети. От галицька поетка Уляна Кравченко надхненними словами звеличає любов Марії:

> Вона вітає там —
> в Акрополі — зруйнованій
> [твердині
> на сторожі стоїть . . .
> Її любов і досі
> [зберігає нас . . .
> Вона — у тьмі стоїть
> показує нам шлях . . .

або в „Ликуй Княгине" — Олега Стюарта, щирі слова молитви-благання про волю для України:

> Почуй слова
> [тривожних уст,
> Що шлють сини Тобі і доні,
> Щоб сяли Київ, Львів
> [і Хуст,
> Як перли на Твоїй короні.
> Поглянь, Маріє,
> [на наш край
> І Україні волю дай!

Та не тільки в одній поезії знаходяться ці щирі слова гарячої любови до Марії. І в прозі культ Богоматері має своїх прихильників. Їх оповідання і леґенди повні найшляхетніших виявів материнської любови. Ці і інші пісні, поеми, оди і леґенди — це дарунок, що його віки зложили у стіп Марії. Та це далеко ще не всі. Це тільки крапля з поверхні моря безконечних дарів занесених Цариці Неба.

Отак і український народ словами своїх поетів і письменників складав свої вияви подяки і любови Тій, що дала нам надприродне життя, що протягом тисячоліття показувала нам шлях до перемоги і волі.

Чи зволить Вона вести нас далі?

Дорога мабуть ще далека і важка.

ПРО НЕБУДЕННУ ЖІНКУ

(З приводу монографії пера інж. Андрія Качора: „Ольга Бачинська" (Нарис її життя та громадсько-кооперативної праці), Вінніпеґ, 1954.)

Це монографія жінки, яка через пів сторіччя вела неструджено відповідальну громадську роботу, працюючи спершу на нижчих, а згодом на керівних становищах у наших економічних установах.

На перших сторінках накреслює автор загальний обрис постаті Ольги Бачинської. Ось мала Оля, що по батькові унаслідила любов до всього рідного та почуття краси, по мамі педантерію у кожній роботі і господарський змисл. У цей загальний контур постаті, ніби у рямці, вкладає автор, сторінка за сторінкою, зміст: громадська праця безупинна і багатогранна.

З терпеливістю літописця, з його точністю і педантерією, збирає і громадить автор матеріял про кожний етап цієї праці, її постійне наростання, слідкує за кожним кроком її діяльности і нотує її висліди не голословно, а підтверджуючи фактами і цифрами. Ось поодинокі розділи монографії: Праця О. Бачинської на економічному полі. Праця О. Б. у „Маслосоюзі". Праця О. Б. в інших українських установах. Праця О. Б. на полі народного мистецтва.

Змальовувана дбайливо і з уважністю постать набирає життя і релєфности. Остається ще покласти останні риски. І автор наче мистець-маляр кладе поодинокі мазки пензля для повноти портрету. Ось ще риски характеру до найдрібніших, до найменш замітних. І образ стає повний — він завершується.

Поза цією постаттю, як тло для неї, розгорнув автор образ української громади міста Стрия, що веде громадську роботу згідно і гармонійно, даючи їй спільний ритм. Цей ритм, у який зразу включилася Ольга, щоби згодом стати одною із його інспіраторів.

За книжечкою-монографією, яку я вчора відібрала з пошти, примандрували до мене спогади. Бо Ольга Бачинська — це для мене не тільки гордощі українського жіночого серця, це також моя давня знайома з юних днів. Коли я ще молодою їздила до рідні до Стрия, стрічала там часто Ольгу. Мені подобалася ця молода поважна жінка, усе діловито зайнята і в поспіху, що з милим усміхом несла на голові цілу низку громадських турбот, які вимагали від неї негайної полагоди. Спеціяльно імпонувало мені те, що вона так „по мужеськи" (тоді лунали у нас феміністичні гасла) працювала головним книговодом у поважній фінансовій установі. І в дальших роках стрічала я Ольгу, не прочуваючи величини пророблюваної нею громадської роботи.

Одного літа, та це вже значно пізніше, бо десь у 30 рр., довелося мені ближче підійти до тієї визначної жінки. В українському живці Черче стрічала я її протягом місяця по кілька разів денно і користала з її товариства. Що я в неї дуже любила, це був спеціяльний рід її гумору. Вона, що якдальше стояла від популярних серед вакаційного безділля „годин ближнього", від якої не чула я ніколи іронічної завваги на чиюсь адресу, вона любила часто іронізувати над собою. Це виходило у неї страшенно мило і дотепно.

В Черчі окружали Ольгу лікуванки, цікаві на збірку її вишивок, раді би відробити з них рідкісні зразки. Вони зразу починали підступом підходити до цього, привиклі, що такі скарби заздрісно ховають власниці від людського ока.— Ольга була щиро здивована: „Чому не скажете мені прямо, що хочете вишивки — вони ж і на те у мене є, щоб людям служили". І її безцінні вишивки мандрували з рук до рук.

У тому часі вона постійно носила тісно положений довкола шиї разок дрібних, та справжніх коштовних перел. Мабуть улюблена пам'ятка, що переходить з роду в рід. Ті перли, яких шляхетний блеск меркотів притьмано немов крізь серпанок минулих літ, вражали різким контрастом до дуже скромного одягу тієї неймовірно безпретенсійної жінки. Для мене стали вони символом її особовости. Коли подумаю про Ольгу, — бачу її такою, якою вона була в час того черчанського літа. Стає перед моїми очима жінка у гладкому, темному одязі, з разком правдивих коштовних перел довкола шиї. Жінка — характер якої був також правдивою коштовною перлиною.

Книжечка, що лежить передімною, відтворює з теплом і пієтизмом постать тієї небуденної жінки у весь її ріст і кладе її в пам'ять нашу і прийдешніх поколінь.

Мала книжечка, та яка повна змісту і яка цінна.

Ольга Коренець.

Різьби лемківських майстрів: І. Одріховський „Свинарка" і А. Суховерський „П'яниці".

ЛЕМКІВСЬКІ РІЗЬБАРІ У ЛЬВОВІ

Після закінчення війни в 1945 році української Лемківщини не стало. Більшість лемків виселено насильно до колишньої Східньої Прусії, частина була примушена переселитися в східні области Західньої України.

Між переселенцями з Лемківщини опинилася й група молодих лемківських різьбарів, майстрів у дерев'яній різьбі. У Львові, наприклад, живуть і працюють, як довідуємося з останніх чисел совєтських журналів, брати Василь й Іван Одріховські, Іван Кіщак із синами Василем і Степаном, Андрій Суховерський, Антін Фіґель та інші.

Кожний із названих майстрів працює в іншій ділянці. Антін Фіґель займається т. зв. високим барельєфом, брати Одріховські й Андрій Суховерський спеціялізуються в деревній скульптурі, Іван Кіщак різьбить декоративні тарілки.

Визначилися і здобули признання своїми різьбами Василь й Іван Одріховські („Свинарка", „Танець", „Дудар", „Лемко з дровами" та ін.) й Андрій Суховерський (особлива різьба „П'яниці"). Крім того вони вирізують залюбки фіґурки звірят із дерева.

Деякі із праць лемківських майстів набули вже львівські музеї, зокрема львівський Музей мистецтва і Державний музей етнографії і мистецького промислу.

Совєтська преса, пишучи про них, не згадує ні словом про насильне виселення лемків з їхніх прабатьківських земель.

Окремо подаємо фото деяких із різьб лемківських майстрів.

З'ЇЗД „УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРАЛЬНОГО ТОВАРИСТВА"

Київ. — З початком березня ц. р. відбувся в Києві другий з'їзд Українського театрального товариства, що його головою є відомий театральний діяч, „народний артист СССР", І. Паторжинський.

З'їзд вислухав і передискутував доповідь Паторжинського про . . . „вивчення робітниками театрів України марксистсько-ленінської теорії". Для тієї мети, як повідомив доповідач, проведено величезну роботу: влаштовувано лекції і доповіді, семінари і навіть зорганізовано постійно діючий лекторій.

Для того, щоб виконати поставлене партією завдання, значить „освоїти реалістичне насліддя театральної культури братських народів Совєтського Союзу, передусім руського народу" відбуто, як заявив Патрожинський, 600 „творчих вечорів і конференцій". Крім того багато уваги приділено пропаґанді „творчого насліддя геніяльного русского реформатора сцени" К. Станіславського.

Яків Гніздовський

СПЛЯЧА ЦАРІВНА

Мотив сплячої царівни поширений у всіх народів. Мабуть, немає людини, якій він був би незнаний — в найрізніших варіянтах казок. — Схема цього мотиву така: — молодець обдарований якимись особливими рисами мужности, доброти, чи розуму, — після переборення надзвичайних труднощів, приходить до царівни, яку хтось зачарував. Перед брамою замку молодцеві доводиться звести рішальний бій з драконом, що стереже доступу до зачарованої царівни. Вкінці входить до замку, будить царівну, дістає в нагороду не тільки царство а й саму її.,

Мотив сплячої царівни має глибокий людський сенс. Він характеризує основу людської природи. Він є надзвичайною ілюстрацією до твердження Ортеґи, що людина живе з відкривання всесвіту. Людина окружена речами. — Вони німі, їх значення і назва укриті. Вони немов ждуть щоб людина сама їх назвала і відчитала їх значення. Речі, трави, квіти, все, що людина може сприйняти зором і те, що може сконстатувати за поміччю мікро- чи телескопу і речі, для яких і апарати не вистачають, все це — та спляча царівна, що жде на своє збудження, на своє визволення. Жде на людину. Мистецтво будить речі зі сну, надає їм життя і вони починають для нас існувати. І це найбільша містерія мистецтва.

Чому речі сховані перед людським зором? Який в цьому сенс? Хиба не той, щоб для людини створити тільки ребус, щоб дати їй зайняття відкривати їх і тим тренувати її зір. Мусить бути в тому глибший сенс, людині незнаний. Але вложений у людську душу неспокій, який родить безнастанні питання: — чому й пощо? — вказують, що це людське призначення шукати і визволяти, що це людська природа. В людині будиться і протест проти цієї природи. Але якби людина могла не питати: чому і пощо? Як би так дерево могло не держатися корінням ґрунту? Людина зв'язана з іншим ґрунтом, з духовим, якого не може покинути. Це її природа і її призначення. Без того вона не могла б існувати.

Як людина реаґує на речі? Вона реаґує на них тотально. Але людська історія скляcифікувала способи людського вислову згідно з матеріялом, в якому людина висловлюється. Поезія, музика, т. зв. плястичні мистецтва. Печерна людина реаґувала на окруження просто і безпосередньо. Її рука зарисовувала на стінах печер те найближче, що стояло тоді до неї і з чим вона для збереження власного існування мусіла зводити жорстоку боротьбу, — звірину і змагання з нею. З часом людський рід принимав організованіші форми і мистецтво почало славити той, — цей тоді великий людський винахід, людську організацію, представляючи божеськість людини, що стояла на її чолі, і будувало їй величаві гробівці, як в Єгипті чи в Вавилоні. Потім клясичні форми мистецтва античної Греції були висловом світу народу філософів. Той світ пережив кризу і створив місце для християнської філософії і мистецтва. Ренесанс по довгих сторіччях був відповіддю на нову велику кризу, а нове мистецтво ХЖ-го віку пробує відповісти на кризу нашого часу. Одна доба завмирає, а на її місце приходить інша. Між двома епохами є переходова доба, яка нераз триває сторіччями, яку люди назвали кризою. По словам Ортеґи кризи — це не брак віри, а існування у людині двох вір, попередньої і майбутньої. Як доходить до змін стилів? Чому ідея, що в силі тотально опанувати людину одної епохи, тратить свою силу і перестає бути атракцією для другої доби? Чому постають кризи? Чи не тому, може, що байка про сплячу царівну надто скоро кінчається?

Отже про байку. Молодець, після переможення труднощів, будить царівну, одружується з нею і вони живуть щасливо і розумно. На цьому пункті байка звичайно обривається: творить знане в літературі щасливе закінчення. Але справа властиво на цьому не кінчається. Все, що покликане до життя, старіється. Чому б і щаслива пара мала бути виїмком і не підлягати законові часу? Щаслива пара, очевидно, як і все покликане до життя на цьому світі, старіється, а як прийде час, вмирає. Але щоб не залишити байку з таким сумним закінченням, треба сказати, що за час старіння щасливої пари родяться, — такий вже порядок в світі, — нові, що готові вирушити визволяти сплячу царівну. Отже щасливе закінчення байки залишилося. Але про це пізніше. Тепер про старіння щасливої пари, мужнього молодця і його царівни.

Це гарно звучить сказати, що мистецтво безсмертне. Воно безсмертне тільки в певному сенсі, як ідея. Воно, як і все створене підлягає законам часу. Бо як пояснити, що цілі культури перестали діяти своєю первісною силою, якби з них випарувала перфума. Вони діють тільки тим специфічним елементом, який собі вибрала нова людина за свою поживу, діють тільки тим, що є в новій людині, а спрощено можна сказати, що властиво діє через них нова людина. Врешті примір кожному близький: Як можна пояснити, що музична фраза, чи мелодія, що в силі цілковито опанувати нашу увагу, по часі відпливає далеко від нас, а навіть перестає діяти. Що з того, що мелодія існує незмінна в просторі, коли людина, що надає значення, а може й існування речам, змінилася? Коли б мелодія була забута зовсім усіми людьми, і не лишилося ні одного запису, то як можна про неї сказати, чи вона існує? Вона існує десь в просторі, як існують Платонові ідеї, і як існують, і все існували, електричні струї, але дійсно існує електричність для людини аж в новіших часах. Врешті електричність, мабуть, має ще багато інших вимірів своєї істоти, наразі нам незнаних. Електричність існує для нас як джерело світла, тепла і переношення звуку.

Коли переглянути історію мистецтва, можна завважити, що дійсне будження сплячої царівни не так то часте явище. Часто треба дивуватися, як цілі сторіччя не завважували деяких речей і стандартно оберталися в створених рамках. Напримір мистецтво довго не завважувало портрету. Пізніше його завважило і вже не бачило інших речей, і вже майже нічим іншим не займалося тільки ґльорифікувало своїх добродіїв-меценатів, вишукуючи для їх портретів найрізніші тла: поле бою, пишні парки, чи прямо дотепно звисаючу куртину. Мистецтво довго не завважувало пейзажу, а коли вже його завважило, малювали тільки пейзажі, як це було за часів імпресіонізму. Сьогодні можна завважити, що наше мистецтво XX-го віку бачить також тільки певні речі. Це потверджує слова Мальро, що мистець більш задивлений в інших мистців, ніж в життя. На жаль, Мальро має рацію.

Тепер час ще раз повернутися до нашої байки про сплячу царівну, але не до того, коли щаслива пара старіється, а до того, коли молодий лицар знов вирушає будити сплячу царівну.

Первісна людина не мала проблем „сплячої царівни". Вона реаґувала на найближче окруження безпосередньо і спонтанно. Вона не мала вагань і не мала вибору, бо не мала історії. Сьогоднішній мистець має історію, а має й „ближчі і дальші" речі. З того виникає проблема вибору і з того виникає ціла повінь статтей, публікацій і дискусій на тему дороги, якою мав би іти мистець. Інстинкт мистця диктує один шлях, історія дає йому лекцію досвіду. Мистець стоїть перед вибором і рішенням. Історія вказує шлях до сплячої царівни, і вона не помиляється, вона має за собою арґумент, якого не має будуччина. Тим шляхом ішли мистці в історії і віднайшли сплячу царівну. А коли сьогочасний мистець, послухавши поради історії, пробує іти тим шляхом, втертим вже, без труднощів і перешкод, доходить до замку, дракон, що мав би стерегти царівну, вже не чигає на нього, він лежить безвладно перед брамою замку, сьогочасний мистець переступає через нього, як колись переступав історичний мистець, входить до замку і . . . на своє здивування . . . не застає царівни. Ясно, що не застає. Вона тепер зі своїм визволителем десь далеко в історії, в царстві, чи то ренесансу, чи імпресіоналізму, живе щасливо і розумно. Колись вона там була, але її обудив історичний мистець, вивів з місця закляття і впровадив до . . . музею. Сьогочасному мистцеві приходиться шукати іншої царівни, що жде на своє визволення. Шлях до неї не знаний, його може відчути тільки інстинкт живої людини. Цей шлях, що його не ясно відчуває інстинкт мистця, видається чудний і збуджує недовір'я публічної опінії. Недовір'я ще збільшується, коли порівнюється історичну царівну, повну гідности і геройських прикмет, з сьогочасним психологізмом, чи автоматизмом людини. Хай і меншого формату сьогочасні царівни, але коли мова про визволення — нема більших, чи менших речей. Чи в основі є різниця між визволенням слона і мурашки? Але формат все одно імпонує, і недовір'я і відпір існують. Але історія каже, що все був відпір проти новостей. Нові думки все мусіли пробиватися через пересуди, доки не здобули права громадянства. Але історія каже також, що часу не можна завернути. Найвище в історії були можливі ренесанси. Але й ренесанс, коли ним хоче бути, мусить наповнити старі форми тотально новим змістом, інакше це буде не ренесанс, а тільки копія. Підсумки. Між двома вимогами, між лекцією історії, і власним інстинктом, мистець має зробити вибір і рішення. Лекції історії не можна недоцінювати. Вона дає високі приміри, які є мірилом якости форми, що обов'язує кожну добу і кожний стиль. А найважніше, що лекція історії каже — це те, що той, хто вибирається в похід будити царівну — мусить себе перше добре підкувати. Інстинкт мистця був і буде головний мотор, що всилі прорватися в найбільшу містерію мистецтва: будження речей і надавання їм життя й існування.

Ми не знаємо, який сенс укритих речей. Але радість людини від пробуджених і оживлених нею речей, віддзеркалює радість самих же речей з їх особливого існування і їх вікову тугу за визволенням, яке буде, мабуть, і визволенням самої людини,

Ярослав Горґан

СВЯТ ЮР

— Во Ім'я Отца і Сина і Святого Духа. Амінь! Во Ім'я Отца і Сина і Святого Духа. Амінь. Во ім'я Отца і Сина і Святого Духа. Амінь.

Насилу стулюючи обложені мозолями пальці, христився дебелою рукою старий Василь Горфенюк на всю ширину своїх кріслатих грудей.

— Святий Юріс, князику наш любий та чесний! Ось я вже знову тут, у цьому Твоєму Храмі! Так, як торік, як передторік, та так, як кожного року, відколи сюди приїхав. Прийшов я знову сюди, до Тебе, під оцю смереку та до цього каменя, що снісінько так само тут стоять, як оця смерека та отой камінь, що колись там, на моїй царині, у лозах, під кливою стояли. Покинув я оце всіх своїх приятелів, всі свої „джаби", та „бізнеси", і прийшов знову сюди, до Тебе, щоб наговоритися з Тобою! Бо Свято в нас обидвох, Святий Юрчику, сьогодні велике! Ая! Празник Твій великий прийшов! Храм Твій святий хочу отут, з Тобою обходити! Вигнало нас гаддя прокляте з наших храмів у нашій Святій Верховині, тож будемо ось-тут святкувати. Отут, під оцісю „ґаджючкою. Та Ти, Святий Юрчику, не гнівасшся на свого старого Василя за це, що він разом з другими, в місті, оцього Твого великого Свята не святкує! Правда, що ні? Ти ж знасш, що як тільки приїхав був сюди, хотів так робити! Пішов був я разом з другими до церкви, — Службу Божу слухав, молився... Аж нараз прийшла така хвиля, що думав я, серце мені на шкамаття порветься! Думав, що вже от-от минуся! І мусів утікати геть! Геть від людей, геть від міста з його верховатими хатами, геть від усіх і від себе самого! І тоді Ти, мій князику любий, повів мене сюди! Возив Ти мене різними „босами" та „сабвеями", водив різними дорогами та стежками, аж завів сюди. Сюди, під оцю „ґаджючку" та до цього каменя привів Ти мене! І *я дякую Тобі, Святий Юрчику*, за це красно! Дякую Тобі, що можу оце тут, насамоті, як колись, дома, поговорити собі з Тобою. І ще за це Тобі дякую, що Ти вже не гнівасшся на свого старого Василя, що він таку комедію отут зі себе зробив та оце ганчір'я на себе повбирав. Ти тямиш, Святий Юрчику, як соромно було мені, як я тоді перший раз отут з Тобою на розмову став та як Ти мене вперше в оцих міських дранках уздрів. Гадав я, що зі сорому під землю западуся, як спитав Ти мене тоді, де це я своє довге волосся подів, за що це я свою пишну крисаню з червачками, свій писаний киптар та свої червлені гачі проміняв?.. Але Ти добрий та вибачив мені це. Бо Ти бачив, що отут, всередині, у душі своїй я не змінився! Що серцем своїм та думками своїми я весь час є там, у нашому царстві, у нашій святій Верховині! Так, Святий Юрчику! Твого старого Василя ніщо вже не змінить! Ось сиджу я оце тут, на цьому камені та дивлюся на оту дорогу, що он-там гадюкою в'ється вгору. І здається мені, що це не авта, не оті таркаті „троки" та писані „боси" по ній їдуть, але що це наші леґіники овець на полонину гонять. Трублять та свистять там оті машини на себе, а мені наші трембіти та фльояри вчуваються. А як прийде вечір і світла загоряться над містом, будуть мені наші свят-юрські вогні на наших верхах ввижатися. І знову буде мені здаватися, що це наші леґіники скачуть почерез них, що палаючі „кецки" по гірських склонах жбурляють, щоб худібка, щоб маржинка здорова була та добре ховалася, щоб жадна чари та нечиста сила приступу до неї не мали.

Ех, Святий Юріс, Святий Юріс!.. Запалив би я тут свою ватру! Таку запалив би, що весь світ здивував би! І кинув би свою „кецку" туди, де оця нечиста сила сидить, що нас з наших хатів повиганяла! Таку „кецку-головешку" кинув би я туди, що з безчесника й сліду не остало б! Та немає в мене цієї головеньки! Не під силу мені зі сатаною мірятись! Та й кажеш, Юрчику, що не пора ще. Кажеш, що вже скоро прийде час, що Ти сам собі з ними раду дасиш! Що Сам своїм списом проб'єш серце дракона! Може й Твоя правда! Може й справді так має бути. — Тільки, бачиш, князику наш солодкий, нам уже терпцю не стає! Задовго вже збиткується диявол над нами! І часом здасться мені, що, прости Господи гріха, оця брехня, що її нечистий по всій землі розпустив, вже й на небо зайшла, та що й звідтіль нас пустими надіями оббріхують! Я знаю, що це грішно та нерозумно так говорити. Але, бачиш, Святий Юрчику, оце бідне, дурне серце не завжди розуму слухатись хоче! Я знаю, що це нечистий навмисне такі думки підсуває, щоб нас з Тобою роз'єднати! Щоб нас Божої Правди позбавити, щоб нам нашу святу віру та надію відібрати та дорешти нас знищити! Але Ти, князику наш любий, не допустиш до цього! Ти допоміг нам вирвались з кігтів Сатани, то ж допоможеш нам і повернутись туди, звідкіля ми прийшли. І я вірю і знаю, що ми туди повернемось! І повернемось з такими чистими серцями, з якими відходили звідтіль! Так, так, Святий Юріс! Такими самими повернемось і такими самими будемо так, як і колись були! Ти, Святий Юріс, не бійся за Свого Василя! Ніщо його вже не змінить, ані не переробить: ані оце велике місто, ані оцей чужий світ! Бо він, Святий Юрчику, має у свойому серці свій світ, що над нього кращого ніде немає! Правда, Юрчику?..

Ірина Ш. Шуварська

∴

Рожева далечінь передо мною —
Долоні Божих рук простерті в світ.
Зникають тіні, гноблені виною,
Життя в блакить тонкою пеленою
Підносить душу людську із трави.

І все забувши, я іду росою,
Захоплена наявністю святою.

Михайло Островерха

НЕДОКІНЧЕНЕ „ВЕСІЛЛЯ" ЕКА

Історія знає багато недокінчених творів — у музиці, літературі, мистецтві. Недокінчені твори залишили і Бетговен, і Моцарт, і Шуберт. Пуччінієвого „Турандота" А. Тосканіні докінчив. І Ґете, і Шевченко залишили недокінчені твори. Та й Леонардо з Вінчі біля одної своєї Мадонни залишив велику смугу білого недомальованого місця. Не договорив він і своєї „Баталії під Ангіярі". При вході до музею св. Марка у Фльоренції ви побачите пречудну високорізьбу „Мадонна" Мікельанджіольо — недокінчену. І його ж „Невільники" виснажуються у даремних зусиллях визволитись із скелі-мармору, лише маривами виринаючи.

І кожна така „недоспівана пісня", якої останні, фінальні акорди завмерли в душі мистця, носить у собі свій чар, свою таємницю, нерозгадану загадку.

Розуміється, цей чар, таємниця, загадка торкається творів мистців, які вмерли, не докінчивши їх. Та бували й бувають тихі драми, трагедії, смутки й непорозуміння, які вже за життя мистця спричиняють те, що мистець відкидає, відкладає зачатий ним твір і цілими роками вже більше на нього не гляне, і в думку не кладе собі, щоб його докінчити.

Таке сталось і в нашого Едварда Козака — Ека...

Всім нам, хто таки справді любить свою традицію, свою культуру побуту, свої, такі повні змісту й краси звичаї народу - господаря, а не народу - номада; хто любить наш гумор, дотеп, сатиру, трагедію і драму нашого щоденного життя на наших землях, — тому ніколи не зійдуть з-перед очей оті такі — хочеться сказати: невмирущі! — картини Ека, як його „Ярмарок", „Маю жінку молоду", „Ватра" і безліч інших. В Ека, цей наш „шибеничний" гумор, сатира вибухає спонтанно, стихійно, хоч у повній гармонії, естетиці — немов у вуздечці! — лінії Ека. Він майстер-віртуоз у цій сатиричній — інколи трагічній — душевній лінії в українському побуті. Пригадайте собі цього роду твори Ека, а ви в їхній лінії - композиції виразно вичуєте той наш старовинний гумор, трагічний дотеп Митуси, Мамая, Байди — зачепленого за ребро гаком, що глузує з турецького царя, з лука в нього стріляючи! — чи іншого запорожця, — що до польського ката звертається з останнім проханням: „Не вішай мене високо..."

Еге ж, то й Еко серед свого пребагатого, скількістю і вартістю! — дорібку мистецького, має один недокінчений твір, що називається „Весілля". Оте, наше, сільське, господарське, статочне весілля! Зачав він цю велику картину на дошці, темперою, ще на „Запоріжжі" у Берхтесґадені. Хоч задум до цієї картини зродився ще у Львові. І якраз у тузі за рідними просторами, за нашим селом, Еко й почав виконувати свій задум, уже на чужині. Твір композиційно прегарно заложений. Усі постаті, і найменшого „єрархічно - весільного" значіння, незвичайно тонко схоплені у своїх „обов'язкових" поставах. А кожна постать для себе мала свою замкнену вартість — психологічну, обрядово - звичаєву, сатиричну.

Едвард Козак — ЕКО

Рідко бував я в Ека в Берхтесґадені. Але кожен раз, коли заїжджав у ті чудові гори „Вацманів", заходив до Ека. Праця над „Весіллям" ішла пиняво, бо Еко постійно був зайнятий іншими актуальними роботами, але якось посувалась: завсіди ці весільні типи вносили в цю маленьку і симпатичну робітню Ека радість, сміх, весільний гамір.

Та, чи не влітї 1948 року, заходжу якось до Ека, а в його робітні тихо і мовчазно Спокійно висіли його зимові краєвиди і вносили холодний контраст до зелено-буйних долів Альп, що простелялись за вікном робітні Ека, до самої душі Ека.

— Еко! — не втримавшись, кликнув я до приятеля, бо хотів спитати його про джерело цієї тиші. Але я зупинився. А на мою затримку Еко випустив своє характеристичне:

— Га! — піднісши до мене свої великі окуляри.

— Що сталось із „Весіллям"? — заскочено-посумніло спитався я.

— Ого!

— Що такого скоїлось? — наполягаю.

— Не буду кінчати!

— Дурний жарт! — сказав я.

—Не буду кінчати... „Весілля"! — глухо і якось гірко повторив Еко, нахилившись далі до роботи над обкладинкою до ...недокінченого альманаху УСС.

— Та чому? Та яка причина? Що сталось? Та що це таке в голову тобі стрілило? — заливаю Ека питаннями.

— Є така причина, що я більше до „Весілля" не берусь! — твердо сказав Еко.

Буйними проміннями плило з небес сонечко, пахнуло гірськими просторами повітря, осанною синіли небеса, птаство піснями ткало мереживо гірського літа, у далеких і глибоких долах шумів синій Ін.

А молодий і молода, батько й мати, дружки і дружби, свахи і свати та й весільний староста мовчки - завмерло стояли в куті робітні Ека, повернувшись лицями до стіни...

Щойно якось — і то припадково! — стогнучи перед приятелем Ікером над долею Екового „Весілля", довідався я, таки ж від Ікера, таке:

— ...Бо то знасш, ми, люди пера чи пензля, долота чи якогось там музичного ключа, є вразливі, інколи й превразливі. А як іще хтось зверне нам увагу про наш твір та ще й неслушну увагу, то це так глибоко нас вразить, що ми й найкращий задум занехаємо! А „Весілля" Ека скритикував — і то під час роботи над ним у хаті Ека! — приятель Ека, мистець Н. Н. І так якось незручно скритикував, що, в заключенні, Еко запхав своє „Весілля" до кута, під стіну і закинув думку докінчити його. Хоч той мистець - „критик" ніколи такої картини, як Ека „Весілля", не дав, не дає, не дасть!...

Виставка студійних праць Інституту Плястичного Мистецтва

Восени 1953 року, заходом Об'єднання Українських Мистців в Ню Йорку, було організовано Інститут Плястичного Мистецтва при Українському Літер.-Мист. Клюбі. Є це Мистецька Студія чи школа з вечірніми годинами навчання, що поділяється на дві групи — для дітей і дорослих. Протягом біжучого академічного року 1953—1954 навчання провадили відомі українські мистці: М. Бутович, Я. Гніздовський, С. Литвиненко, А. Малюца, М. Осінчук, М. Радиш, П. Холодний і В. Січинський (виклади про стилі). Кожний з мистців вложив свою працю в навчанню, хоч її тяжко прослідити, особливо в початковій стадії, коли учні ще не виказують наочних вислідів.

В днях 4—11 квітня ц. р. відбулася **виставка** студійних праць Інституту Плястичного Мистецтва, що заняла велику залю Літ.-Мист. Клюбу при 149 — 2 евеню. Як на короткий час існування Мистецької Студії, вражають значні успіхи і добрі висліди праць студійників. В тих шкільних вправах, що розв'язують різні проблеми мистецтва, помітна активна праця самих учителів, які з любов'ю і замилуванням відносяться до своїх обов'язків, що передасться і самим учням. І так в дружній атмосфері співпраці і поради приходить до значних успіхів.

В групі молодших учнів, переважно від 10 до 14 років, представлено головно висліди останнього півріччя, хоч було би корисно дати образ цілого поступу студійних праць та самої методи навчання. Загальну увагу звертали на себе праці учнів графічної кляси під керівництвом М. Бутовича. В дуже короткому часі наш відомий мистець потрапив видобути від своїх учнів значних результатів. Примінюючи засоби ужиткового (прикладного) мистецтва, М. Бутович робить праці початкуючих учнів дуже ефектовними з уживанням різнокольорового паперу, вирізок, сильветів, упрощуючи рисунок до схеми і символів. Тим самим діти зразу досягають певного вислідy, ефектовности праць і заохоти до дальших шукань і творчости.

Малярські праці, під веденням мистця М. Радиша, особливо добрі висліди дають у мертвій натурі і загалом в малюнках з натури, з добрим відчуттям кольористики. Натомість не розв'язують інші проблеми — просторові, руху, кольористичні вправи, композиції, очевидно тими засобами, які придатні для зрозуміння і виконання початкуючих учнів.

Плястика - різьба, під веденням директора Інституту С. Литвиненка, дуже добре зорієнтована на інтерес дітей і тому також дає значні мистецькі результати. Бачимо тут різні ліплені з плястеліни забавки, гарно схоплені „Миколаї", звірі, кози, вивірки, спортсмени, лижварі, копачі та ін. В них є живе почуття форми і руху, подвоєні дитячим гумором і безпосередністю.

Все це творить в школі атмосферу радісної праці і творчости.

Шрифт, під веденням мистця Я. Гніздовського, представлений лише кількома зразками друкарського шрифту. З виставки не маємо уявлення, яким способом і якою методою прийшли учні до того шрифту.

Безсумнівно, що зі всіх шрифтів, друкарський шрифт є найтяжчий для виконання і тому при навчанні шрифтів, друкарські літери стоять на самому кінці навчання. Сумніваємося, щоби в молодшій групі Студії був час перейти всі інші шрифти, щоби показувати на виставці друкарський шрифт т. зв. „антиква", де помітна вправна рука учителя.

З учнів молодшої групи Студії бачимо більше-менше один рівень праць, що свідчить власне про інтензивну працю керівників. Кращі праці, особливо в графіці, дали Х. Шпонтак, Орест Заклинський і Х. Оленська. Ця остання знаменито творить синтезу, має гостре відчуття форми, особливо у сильветі Р. Бабюк, А. Гайвас, і Т. Костюк сильно відчувають плястику і кольори, особливо в мертвій натурі.

Старша група Студії стоїть на високому мистецькому рівні і теж може виказатися значними результатами. Тут, очевидно, має значення не тільки саме ведення Студії, але також та обставина, що студіюють тут особи, які працювали в мистецтві ще раніш. Виставлені тут рисунки з натури, предметів, фіґур і голов, графіка і різьба.

Б. Ґеба має добре відчуття форми і кольористичних проблем. Особливо гармонійно підібрані інтесивні кольори в композиції „Різдва Христового".

І. Букоємська відзначається особливим відчуттям плястики, як у зліпках, так і рисунку. Її мертва натура влучно схоплює фактуру. Добрі замислом і виконанням екслібриси.

І. Прийма знаменито відчуває мертву натуру, особливо у формі і кольористиці. Спеціяльний змисл має до графічних праць, з яких найкращі лінерити української дерев'яної церковці і екслібріс.

Великий успіх Мистецької Студії у великій мірі пояснюється тою обставиною, що вона зорганізована на зразок нормальної мистецької школи, де є різні відділи мистецької праці, а які провадяться мистцями-спеціялістами свого фаху. Крім практичних справ певне місце уділяється також теоретичним викладам, що знова провадяться досвідченими мистецтвознавцями. Таким чином студійники мають можливість ознайомитись з різнородними проблемами мистецтва та пізнати способи, напрямки і маніру творення різних своїх керівників-мистців. Такою колеґіяльною працею і спільними зусиллями справді можна осягнути великих успіхів в школі — Інституті Плястичного Мистецтва.

На жаль, не всі розуміть таке високе завдання мистецької школи. Якраз тепер стався випадок, що один з мистців, використавши досвід Інституту Плястичного Мистецтва, і почасти навіть самих учнів Інституту, заложив свою Малярську Студію, де у власній особі не тільки бажає провадити усі галузі малярства ,але також всі теоретичні виклади, включаючи перспективу, анатомію, архітектурні (!) стилі та історію мистецтва. Не підлягає сумніву, що такий „універсалізм" не може бути на однаковому, високому рівені. Зокрема викладання архітектурних стилів та історії мистецтва, вимагає від автора, якщо не свого друкованого підручника історії мистецтва, то у всякім разі бодай монографій і розвідок з окремих проблем чи про поодиноких мистців з історії мистецтва. Також практика мистецьких шкіл останніх десятиліть в Европі і Америці довела, що Мистецькі школи **ведені** поодинокими мистцями, навіть дуже відомими і популярними, які у власній особі представляли цілу „Академію", не витримували критики і не притягали більшої кількости студентів. У наш вік, коли індивідуалізм мистців доведений до крайности, студійники не бажають навчання лише в одного мистця, який, звичайно нав'язує їм свій мист. напрямок і свою маніру малювання і так хоче творити свою „школу". Також зі загального становища мистецької педагогіки, куди більше корисніше для молоді пізнати різні галузі, напрямки і школи мистецтва, а також працювати під керівництвом різних мистців, досвідчених спеціялістів свого фаху. З тої самої причини дуже корисно буває не тільки вчитися в школі краю свого замешкання, але також побувати закордоном та побачити широкий світ, набратися ширшого досвіду і світогляду.

В. К-о.

З КОНЦЕРТОВОЇ ЗАЛІ

Виступ молодого піяніста Крушельницького

В Українському Музичному Інституті є досить обдарованих дітей і дорослих учнів, які часто показують свої успіхи на пописах і часом на ресіталях. У клясі проф. Савицького є ціла низка дуже здібних учнів, яких ми вже мали приємність чути. Проф. Савицький знаходить певні і різноманітні методи для виховування майбутніх піяністів; поруч з тим і засоби примусити учнів працювати. Успіх праці піяніста майже завжди залежить не від того, „як довго" вправляти, а від того „як". Треба вміти використати час раціонально: треба вміти працювати. Очевидно, учні проф. Савицького мають це вміння в тій або іншій мірі: це показують часто успішні виступи учнів його класу.

Любомир Крушельницький є один з молодших учнів. Він є дуже обдарований і треба сподіватися — має перспективи для дальшого розвитку. 17-го квітня відбувся в залі Літ.-Мист. клюбу вже не перший його „ресіталь". За свій молодий вік він вже набув деякого концертового досвіду: просто і певно тримається на естраді і володіє своїми нервами. Крушельницький має гарну пам'ять, техніку і природне почуття гарного звуку. Його руки легкі і рухливі; його „піяно" часом гарне. Він має поняття про педалізацію і динаміку. Природний ритм часом має непевності тому, що він іноді не може подолати підповідний темп, а руки тягнуть його вперед. У таких моментах буває брак чистоти і ясности. В цілому програма концерту вдалася Крушельницькому. Найбільш вдало звучали: прелюди Баха, друга багателя Бетховена та „Лірницька пісня" Барвінського. В п'єсі Дебюсі „Пастушок" К. досягнув вірного ліричного настрою. В концерті Віллямса краще вдалися друга і третя частини. Третю було виконано на біс. Крушельницькому треба багато і настирливо працювати. Багато „ресіталей" часто мають для молодих негативні наслідки. Краще більш грати на пописах. Слухачі дуже тепло вітали молодого концертанта, який одержав квіти та інші подарунки.

Проф. В. Грудин

ПРО ОДИН ОГЛЯД НАШОЇ ЕМІҐРАЦІЙНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Писати огляди нашого літературного життя за якийсь період — зручна й корисна форма обліку та підсумків. Цю форму систематично практиковано в нас за „таборового періоду" нашої нової еміґрації. Майбутній історик нашого еміґраційного літературного життя знайде в цих оглядах чимало корисних відомостей.

На жаль, останнім часом такі огляди в нас чомусь „вийшли з моди". І тільки, либонь, завдяки щасливому випадкові появився ще один огляд. Маємо на увазі статтю Остапа Тарнавського „Українські письменники у вільному світі", надруковану в ювілейному альманасі УНС „Українці у вільному світі", Джерзі Сіті, Н. Дж., 1954.

Два основні підходи до матеріялу можливі в таких оглядах — клясифікаційний добір з відповідними оцінками і суто-бібліографічний перелік з найкоротшими анотаціями. Перший підхід не вимагає вичерпности ,в ньому мова може бути тільки про найвидатніші явища, другий мусить зареєструвати все.

Остап Тарнавський вибрав другу форму. Г можна сказати, що в основному додержав у цій формі і правила бібліографічної сумлінности, і безстороннього тону літописця. Тільки окремі порушення ми могли б відзначити в цій його статті. Про можливість порушення першого моменту — бібліографічної вичерпности говорить і сам автор, коли просить вибачення в тих, „кого поминув". Проте, він „поминув" таких діячів нашого літературного життя, за яких йому „вибачити" не можна, таких, як от Галина Лащенко, Гнат Діброва (поет), І. Лобода, О. Животко, П. Миргородський і ін. Ця прогалина тим прикріша, що автор згадав людей зовсім непричетних до літератури, таких, як от Гр. Махів (ґрунтознавець), І. Мазепа (публіцист і історик), Д. Дорошенко (учений історик), І. Раковський (природознавець), Зенон Кузеля (лексикограф), а В. Державина згадав як такого, що „вірші пише". Це, беззаперечно, порушує принцип літературної бібліографії. Друга хиба його огляду — наявність суб'єктивних оцінок. Напр.: „пошколярськи прозора Леся Храплива і нетерпеливо розхристаний Ігор Шанковський". Є й фактичні помилки. Так, він написав, що „в Китаї живе Осип Метан-Якимів", тимчасом як згадані в огляді його п'єси вийшли як посмертне видання. Чомусь додано діячів „у царині „музичної критики". У тексті статті є деякі коректурні помилки, як от „Перстень Полікарпа", замість „Полікрата" (збірка Є. Маланюка), „Орест ... клясик, закований (?) у поезію". Але в цілому огляд корисний і цікавий.

В. С.

Ол. Терпкий

СУДІТЕ...

(Гумореска).

Правду кажучи, живемо ми тут в Америці безтурботно і недоторкано. І ця безпечність настільки глибока, що декого з нас обгортає сум. Скучнувато... Адже ж, ми до судів і до різних слідств звикли, мов до хліба! І серед оттакої тиші раптом:

— Буде суд! — хтось кинув, це, трохи забуте слово, у громаду. Буде суд над Іваном Багряним, за якусь там книжку. А до того ж Літературно-Мистецький Клюб офіційно ствердив, що буде літературний суд над повістю „Огненне коло".

Якщо на академії, чи засідання українці завжди запізнюються, то на суд прибули передчасно. І прибуло більше як на академію, хоч вступ до залі коштував доляр. Уявляємо, скільки народу прийшло б, коли б скажімо, справжній військовий трибунал судив будь-якого нашого політика. А яку можна б було б закраяти колекту!

Коли на сцені показалися судді — заля заніміла. Після прочитання судової процедури усі зайняли свої місця: ліворуч дванадцять судових присяглих, праворуч оборонці й критики. Прокураторське місце було порожнє, бо не знайшлося людини, яка чітко сформулювала б обвинувачення, а чужинця запрошувати було ніяково. Відсутній на суді був і секретар. І тому, щоб не загубився слід судової розправи, ми і хочемо її сфотографувати.

Перше слово суддя надав критикові. Але присутні на залі менше цікавилися судовим персоналом та його додатками. Вони уважно шукали очима підсудного. Але підсудного не було. Нарешті хтось прошептав:

—Дивись, он перед суддями на столику лежить якась сіренька книжка.

Справді, на столику, що був застелений вишитою скатертиною, лежала книжка Ів. Багряного „Огненне коло".

Критик, що нагадував нам своїм зовнішнім виглядом вчителя - математика дореволюційної гімназії, розклав перед собою папери, наклав рогові окуляри, відкашельнувся і почав:

— „Огненне коло" — це є повість. Чи відповідає ця назва змістові книжки? Так, відповідає. Але в цьому заголовку ми бачимо не одне, а три кола. Перше коло — це матеріяльне коло біля Бродів, друге коло — це, очевидно, огненне коло навколо України, і третє огненне коло, очевидячки, так розуміє автор, — це коло навкола всього світу. Читач книжки це мусить зрозуміти, відчути. Не можна примітивно розглядати великої літератури. Знов таки, що таке мистецький твір? Це не математика, де, щоб мати математичну основу, треба знайти кубічний корінь і поділити на інтеґровану цифру...

На цьому слові суддя уриває промову і запитує критика:

— Чи не могли б ви нам конкретно з'ясувати позитиви й неґативи цього твору?

— Я, власне, і хочу наблизитись до цього. Повторюю: література не є геометрія з пірамідами і всякими конусами. Літературу треба розуміти, бо...

— І пощо ви нам ото розповідаєте, — перебиває критика одна з присяглих, — ви критик і мусите критикувати твір, а для захисту є оборона. Ви нам краще поясніть, чому в повісті основний герой Петро є позитивний, і чому він з тої сторони прийшов до дивізії? Хто він такий: шпигун чи зрадник?

Спантеличиний критик розвів руками. Зібрав рештки сил і гнівно вигукнув:

— Я є експерт і що я маю говорити, залежить від моєї а не іншої персони.

— Вам скоротимо час до п'яти хвилин, — зауважив суддя.

З цього приводу розпочалася дискусія суддів з присяглими. Погодились на 10 хвилин. Але тому, що температура критика спала до нуля, — від другої половини своєї експертизи він відмовився і пішов пити „кока-кола".

Судова криза поглибилась. Треба було вибирати одне з двох: або відкласти судовий процес, або припинити його без наслідків. Та судді теж не ликом шиті. Вони передбачали все можливе включно із страйком, чи заколотом, і запаслися двома неґативними рецензіями. Одна рецензія говорила, що „Огненне коло" є книжкою неґативною і шкідливою, друга, що вона є шкідливою і неґативною. Як там не було, але судові діри (відсутність обвинувачення і прокуратора) були сяк-так залатані.

Дали слово свідкам. Але становище свідків, як і цілого суду, було не краще, як дивізійників під Бродами. Що мали ці свідки ствердити або спростувати: не виголошене обвинувачення, чи майбутню промову оборони? Та кожний свідок вийшов із становища тим, що був обмежений п'ятьма хвилинами, і поки вийшов на сцену, відкашельнув, розгорнув свої конспекти, яких вистачило б на двогодинну промову, — і реченець добігав до кінця. Все ж кожен з них вигукнув пару слів.

Фінальним виступом була оборона. Правду кажучи, оборона цілком відповідала своєму призначенню. Обидва оборонці були кремезні, молоді козарлюги. Прикро тільки, що не було від кого оборонятись. Саме тут виявилась несподіванка. Критик виступив у ролі свідка оборони, але промову закрутив прокураторську з конкретними обвинуваченнями. І поки не виговорився, не зійшов зі сцени, іґноруючи судейський молоток. На знак свого протесту, оборона тільки від нього відмовилась.

Якщо обвинувачення не було, то не було і потреби в захисті. Проте оборонець, витративши чимало часу на писання промови, мусів її прочитати. І не без користі. Слухачі, що не займались іншими справами, довідались, що мистецький твір треба розглядати як: правильний або неправильний; вдалий, чи невдалий; сильний, чи слабий; великий, чи малий. Аж на слові: „чорт би її забрав", уся заля сколихнулась.

— Кого має чорт забрати: книжку, суд чи автора? — прошептав хтось.

Після цього оборонець ще трохи поштурмував своїх „ворогів" і сфінішував. Присяглі пішли голосувати „за" і „проти".

Ми думали, що суд закінчено, а коли вийшли в коридор, то переконались, що справжня дискусія про живих, мертвих і ненароджених письменників щойно розгоряється.

Ось якийсь чорнобривий худенький пан, років під шістдесят, припер до вікна товсту сивезну постать і шипить:

— Ви знаєте, хто такий був Хвильовий???

—Та що ви?! Бійтеся Бога! Я сорок років живу в Америці і ніколи з Хвильовим не говорив і у вічі його не бачив.

— О то-то ж!...

У другому кутку якийсь „знавець" права уже наперед робить висновки суду:

— На мій погляд, справа ясна. Якщо суд справедливий, то мусів би винести таке рішення: „В імені найновішої української іміграції літературний суд (не суд літературознавців!) розглянув повість Ів. Багряного „Огненне коло", вислухав свідків і оборону і, на підставі вищенаведеного знайшов, що автор показав те, що не треба було показувати, і не показав того, що треба було показати; тому, що неясна середина і темний кінець — суд ухвалив: в ім'я громадського спокою — повість з ужитку вилучити і прилюдно спалити. Але приймаючи на увагу його дипівське походження, і те, що він є лідером партії і заступником голови УНРади — суд вирок виносить умовно, але зобов'язує автора цілий рік безперервно читати свою повість „Огненне коло".

— Знаєте, — озвався лисуватий скептик, — у нашому селі, ще до колективізації, точнісінько такий самий суд був. Судили одного селянина. Тільки не за книжку, а за буряни. Не виполов він із свого проса бур'янів. І присудили дядькові цілий рік їсти пшоняну кашу з вівсяком та горупкою. А от, що припишуть Багряному, це вже інше діло.

Насправді усі помилилися. Суд виніс соломонівське рішення: в першому параграфі сказано, що повість є цінним вкладом в українську літературу (це для прихильників автора!), у другому параграфі говориться, що неправдиво подано історичні факти (це для противників автора!).

А зрештою, що корисного дав цей суд?

?!...

— Біля двох сот долярів чистого **прибутку**, — як ствердив фінреферент Мистецько-Літературного Клюбу.

ТРЕТІЙ КОНҐРЕС УКРАЇНЦІВ В АРҐЕНТИНІ

Третій Конґрес Українців в Арґентині відбувся в днях 20—21 березня 1954 р., в залі Католицької Акції, у Буенос Айресі. У вислідi передконґресового порозуміння, в Конґресі взяли участь усі українські організації в Арґентині, в тому числі чотири центральні організації: Братство Святої Покрови УАПЦ, Т-во „Відродження", Т-во „Просвіта" та Українське Католицьке Об'єднання. А також 14 інших організацій: Спілка Українських Науковців, Літераторів і Мистців; Український Інформативно - Видавничий Інститут, Українська Громада, Український Допомоговий Комітет, Союз Українок, Т-во „Сокіл", Братство УСС, Союз Українських Ветеранів, Братство кол. Вояків 1 Д УНА, ДОБРУС, Український Клюб, Український Пласт, Студентська Громада і Кредитова Кооператива.

В першому дні Конґресу вибрано його президію, а після цього члени Української Центральної Репрезентації здавали звіт з своєї діяльности.

Уступаюча УЦР нав'язала досить жваві зовнішні зв'язки завдяки голові п. І. Григоращукові, який в тому напрямі виявив багато ініціятиви. На відтинку зв'язків працювали також успішно пп. інж. Ю. Шепарович і М. Рубінець. На особливу увагу заслуговує репрезентативна авдієнція у Президента Арґентинської Республіки ген. Х. Перона, авдієнція українського жіноцтва у Еви Перон та зв'язок з Міністерством Внутрішніх Справ, у наслідок чого осягнено визнання окремішности української спільноти в Арґентині. Вдержувано листування з деякими закордонними дипломатичними представництвами та вдержувано зв'язки з поодинокими представництвами чужинецьких національних груп в Арґентині. Складено в Міністерстві Закордонних Справ меморіял у справі народовбивства при нагоді дискусії над цим питанням в Об'єднаних Націях, проведено протестаційну акцію проти внесків СССР у справі Міжнародного Трибуналу та з успіхом виєднано дозвіл на відбуття протестаційного віча з приводу 20-ї річниці голоду в Україні.

Після прийняття нового статуту вибрано нову Президію та Управу Української Центральної Репрезентації.

До президії та Управи УЦР обрано:

Голова — проф. Євген Онацький, 1-й заступник голови — мґр. Роман Голод (УКО), який є рівночасно головою Головної Ради УЦР, 2-й заступник голови — інж. Віктор Левицький (Братство СП УАПЦ). Секретарі — пп. Осип Кузьмич („Просвіта") і Михайло Рубінець („Відродження").

Крім цього вибрано 8 членів Управи та чотирьох їхніх заступників.

Другого дня З'їзду прийнято десять резолюцій. Перша й друга резолюції відносяться до становища українців до арґентинського уряду та до Арґентини. Інші резолюції відносяться до української справи. Ось вони:

„Третій Конґрес Українців в Арґентині стверджує, що в усьому світі відбувається смертельна боротьба двох протилежних тенденцій, двох суперечних світоглядів, неможливих до погодження — матеріялістичного світогляду, що заперечує Бога й гідність вільної людини, як носія вищих духових вартостей, й — ідеалістичного світогляду, що признає кожній окремій людині й кожному окремому народові право шукати вдосконалення всіх духових вартостей, наданих їм від Бога. З того виникають, з одного боку — захланний, загарбницький імперіялізм і тиранія, з другого ж боку — взаємопошана між народами й спільний фронт боротьби за їхню свободу й вільний розвиток.

Третій Конґрес Українців в Арґентині стверджує, що московський, т. зв. совєтський уряд являється найяскравішим виразником згаданого загарбницького імперіялізму й безбожницького матеріялістичного світогляду, який хоче накинути силою всьому світові й завести в ньому свій режим політичної, національної, й суспільної неволі та морального нігілізму. Проти цієї небезпеки необхідні: найтісніша співпраця всіх волелюбних народів назовні й якнайміцніший єдиний фронт усіх національних сил у середині кожного окремого народу.

5. Третій Конґрес Українців в Арґентині стверджує, що український народ несе найбільші жертви в боротьбі проти московського імперіялізму й комуністичної тиранії, і заявляє, що без незалежної України ніколи не буде тривкого миру в Европі й у світі.

Третій Конґрес Українців в Арґентині повністю солідаризується з визвольною боротьбою УПА на Рідних Землях і закликає українську еміґрацію — яка сумлінно виконує свої громадянські обов'язки на вільній землі Сан Мартіна — зробити все можливе для популяризації наших визвольних змагань серед чужинців".

Дальші резолюції закликають до єдности між українською еміґрацією в цілому світі.

(За „Нашим Кличем").

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

ЩЕ ПРО „КРИВАВИЙ БЕРЕЗЕНЬ" КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

У „Свободі" з 4-го березня 1954 р. була опублікована стаття полковника Сергія Єфремова п. з. „Кривавий Березень Карпатської України", за яку українське громадянство може бути вдячне авторові, зокрема за публікацію досі непублікованого „Наказу ч. 1" Військового Міністерства Карпатської України, за підписом міністра військових справ Сл. П. Степана Клочурака, а також цікавих уривків із світової преси. Для дослідника подій у Карпатській Україні зокрема публікація „Наказу ч. 1" має велику вагу.

Але рівночасно з тим шановний пан полковник Сергій Єфремов, у тій же статті наводить деякі твердження, до яких, в ім'я історичної правди, вважаю необхідним дати додаткові вияснення, провівши довшу студію мені доступних вже досі публікованих матеріялів, як також на основі зізнання осіб.

1. У справі позиції Головного Команданта „Карпатської Січі":

а) Вже 4-го вересня 1938 р. в Ужгороді була зорганізована півмілітарна формація „Українська Національна Оборона", якої леґітимацію кілька днів пізніше вручив був мені інж. Леонід Романюк у Мукачеві, за підписам д-ра Степана Росохи. До Проводу УНОборони, згідно з повідомленням „Нової Свободи", Ужгород, з дня 7-го вересня 1938 р., належав так Дмитро Климпуш, як і д-р Степан Росоха. До Проводу УНОборони п. полковник Сергій Єфремов не належав, ані нема згадки про його участь у основуючих зборах, про які звітувала „Нова Свобода" в Ужгороді з 7 вересня 1938 р.

б) По перенесенні столиці Карпатської України до Хусту, негайно перетворено УНОборону на „Організацію Національної Оборони Карпатська Січ", із Головною Командою у такому складі: Дмитро Климпуш — головний командант, Іван Роман — заступник команданта, Іван Рогач — військовий писар, і д-р Степан Росоха — зв'язковий старшина з урядом Карпатської України та референт преси, інформації та ідеологічного вишколу.

Військовий штаб ОНО „Карпатська Січ" спочатку очолювали: полк. Аркас і полк. Стефанів. Після смерти полк. Аркаса, Військовий Штаб „Карпатської Січі" очолив полк. Михайло Гузар-Колодзінський. Такий стан тривав до дня 15 березня 1939 р., до год. 7-мої увечорі, коли то, по сформуванні нового уряду Карпато-Української Республіки, „Карпатську Січ" проголошено військовою збройною силою держави. Як у кожній державі, так і в Карпато-Українській Республіці, начальним командантом всіх збройних сил є Голова Держави. Отже, начальним командантом всіх збройних сил Карпатської України став з моментом проголошення суверенности Президент, о. д-р Августин Волошин. Міністром військових справ був Степан Клочурак, який по 7-й год. увечорі видав „Наказ ч. 1", у якому називає полковника Сергія Єфремова „командантом Національної Оборони Карпатської України". Начальником штабу й керівником оперативного відділу залишився й надалі полк. Михайло Гузар-Колодзінський, а командантом Хустського коша і формування маршових сотень — полк. Філонович.

Залишенням полк. Михайла Гузара-Колодзінського на своєму дотеперішньому пості фактично нічого не змінилося в операціях на фронтах, якими він командував уже від раннього ранку 14 березня 1939 р., коли мадяри переступили кордони Карпатської України; а також під час вуличних боїв із чехами в Хусті. Тоді в місці осідку Головної Команди „Карпатської Січі", тобто в Хусті, формально обов'язки головного команданта виконував приявний у Хусті заступник головного команданта, Іван Роман.

в) Полковник Сергій Єфремов до останньої хвилини був начальником рахункового відділу при президії уряду Карпатської України в Хусті й до „Карпатської Січі" вступив, як полковник Армії УНР, у грудні 1938 р.

Як інформують безпосередні учасники подій у Хусті, напр. Остап Волянський, у своїй статті „В обличчі мадярського наступу", публікованій в альманаху „Карпатська Україна в боротьбі" ще в 1939 р., на стороні 117-тій, пише: „В середу, 15 березня іменовано штаб, до якого ввійшли деякі старшини давнього штабу Січі та різні фахівці. Тогож дня зачали „виїжджати" ці фахівці з Хусту. В кінцевім ефекті лишилися тільки старі (дотогочасні — прим. П. С.) січові старшини". Цей виїзд деяких фахівців, спричинився до перервання шляху відступу на Румунію...

Полк. Сергій Єфремов, за одержаними інформаціями, виїхав також. Про його номінацію командантом Оборони Карпатської України, фактично, на фронтах і в запіллю майже ніхто не знав. Докладної години його переходу до Румунії нам неможливо було довідатися, однак від 12-ї години дня 16 березня 1939 р. в Головній Команді в Хусті були такі старшини: начальник штабу й керівник оперативного відділу — полковник Михайло Гузар-Колодзінський, його адютант чотар Коссак-Тарнавський, заступник голови ПУН-у, д-р Олег Кандиба - Ольжич, полк. Філонович, член Головної Команди Карпатської Січі — д-р Степан Росоха, полк. Земан із чеської армії (чех), телефоністка Галя Волощук і ще кілька старшин і зв'язкових із дотогочасного Штабу ОНО „Карпатська Січ". Полковника Сергія Єфремова тут вже не було.

Отже, фактичне командування знаходилося в руках і на плечах начальника штабу, полковника Гузара-Колодзінського, який видержав на своєму пості, разом із своїм адютантом Коссаком-Тарнавським, до останньої хвилини свого життя. Обидва вони згинули геройською смертю Карпатських Січовиків.

г) Дмитро Климпуш залишився головним командантом ОНО „Карпатської Січі" аж до самого кінця її існування. Він виїхав був уже 13 березня 1939 р. до Ясіння у службових справах, звідки не міг відтак повернути. Командування лишив він формально на руки свого заступника, Івана Романа, а фактично на руки начальника штабу — полковника Михайла Гузара-Колодзінського. Але січовики на фронтах боролися і гинули в добрій вірі, що головним командантом є Дмитро Климпуш.

ґ) Формування збройної сили Карпатської України не відбулося в одній хвилині, в хвилині іменування міністром військових справ — С. Клочураком, до речі дуже близьким товаришем, ще з часів „Гуцульського Куріня" в 1919 р., Дмитра Климпуша, командантом Оборони Карпатської України пана полковника Сергія Єфремова. Формування і підготова оцієї „Національної Оборони Карпатської України" проходила впродовж 6-ти місяців важких зусиль без спеціяльної участи полковника С. Єфремова, який виконував дуже важливу функцію в будівництві держави — на пості начальника рахункового відділу при президії уряду Карпатської України, він „Фонд розбудови Карпатської України", до якого напливав півпроцентовий національний даток від українців усього вільного світу і ін. Зокрема ідеологічна та виховна сторінка у формуванні „Карпатської Січі", оця мобілізація духового поготівля січового братства та широких мас населення, якою керував д-р Степан Росоха, грала одну з найважливіших ролей у підготовчій праці — до Кривавого Березня. Але ж Дмитро Климпуш приймав дефіляду Січового З'їзду, що відбувся 19 лютого 1939 р. в Хусті, дефіляду 6,700 січовиків і січовичок (гляди — „Нова Свобода", Хуст, 21 лютого 1939 р.) Дмитро Климпуш, у ролі головного команданта „Карпатської Січі", складав протестну заяву проти ген. Прхали дня 12 березня 1939 р. (гляди — „Нова Свобода", Хуст, 12 березня 1939), а не хто інший.

2. Чи був Дмитро Климпуш послом до Сойму Карпатської України?

Тут я повинен перепросити Шановних Читачів за своє переочення. Правдою є, що головний командант „Карпатської Січі", Дмитро Климпуш, не був послом до Сойму Карпатської України.

Моє переочення могло наступити легко, бо у нас, на Закарпатті, були три славні родини, що видали із себе синів, які діяли разом, були однаково активні, були однаково популярні, були однаково люблені народом, вели однакову політичну лінію, стояли на однакових позиціях. Тими щасливцями були батьки братів — Михайла та Юлія Бращайків (обидва — доктори прав, обидва адвокати), — братів Юліяна і Федора Реваїв та братів Дмитра, Івана й Василя Климпушів, славних не тільки на своїй Гуцульщині, але й по всьому Закарпатті.

Отже, тут дуже часто змішувалося хресні імена, у всіх випадках, крім хіба у випадку братів Реваїв, бо Юліян Ревай був послом до Парляменту ЧСР з рамени Соц. Дем. Партії, а пізніше міністром уряду Карпатської України.

Настільки це помішання хресних імен братів Климпушів було наявним, може послужити факт, що „Нова Свобода", Хуст, з 12 лютого 1939 р., подала у списку кандидатів УНО й національних меншин не ім'я Василя, що був на списку в дійсності, але ім'я Івана Климпуша, його брата.

3. Чи, де і коли командував д-р Степан Росоха, що був заступником предсідника Сойму Карпатської України, партизанськими загонами Карпатської Січі?

Дотепер вдалося мені зібрати, на основі особистих заяв, такі інформації, якими дозволю собі поділитися із Шановними Читачами „Свободи", щоб не залишити тих сумнівів у них, що постали були внаслідок згадуваних вище двох статтей.

Зразу по розбитті реґулярного фронту, розпочалася партизанська боротьба Карпатської Січі проти мадярської окупаційної армії. В деяких районах почалася вона скорше, в інших знов пізніше. Спільного командування партизанською боротьбою, зокрема в початках, не було. Моя замітка: „Це партизанські загони Карпатської Січі, на чолі з заступником голови Сойму, д-ром С. Росохою..." ще не твердить рішуче, що д-р С. Росоха керував усією партизанською боротьбою.

Д-р Степан Росоха подав особисто в цій справі таке вияснення: *„В ім'я правди, мушу ствердити, що 18 березня (1939 р. — прим. П. С.) перебрав я команду над 19-тичленним відділом карпатських січовиків від дес. Василя Олійника, в рядах якого м. ін. знаходилися* — інж. Т. Міненко (тепер, Німеччина), Олександер (Шандор) Ворохта (тепер Англія) і д-р Іван Кир (Німеччина). Цей відділ оперував на Гуцульщині з осідком свого штабу в Косівській Поляні. В міжчасі зорганізовано дальші партизанські відділи в дооколичних селах так, що наш район поширився на дальші райони, кобилецько-бичківський, Росішка, Луг, Требушани, Кваси і Рахів. Командування над цими партизанськими загонами Карпатської Січі очолював я (тобто д-р Степан Росоха — прим. П. С.) аж до 10 травня 1939 р., коли я приготовився до виїзду закордон. Командування я передав підхоружому Олексі Ворохті, який був відомий під іменем „Шандор", і який зараз знаходиться в Англії. Зв'язковими в цих районах були січовички, які віддано виконували свою важку й небезпечну функцію. Через них ми мали зв'язок навіть із Хустом, як теж із відпоручником ПУН-ОУН".

д-р Петро Стерчо.

Нотр Дейм, 4 квітня 1954.

ХТО ВИНЕН?

(Закінчення зі стор. 2)

ку нашого еміґраційного життя вже назрівала згода, але в той час другий відтинок як потягне на долину, так хоч знов починай все спочатку.

П. Білан пропонує ще один шлях. Він пише: „...в цій справі повинні забрати слово Достойні Єрархи Українських Церков, бо ж вони є духовними опікунами всіх українців і вважаючи їх рівними перед Богом і Церквою, не зважаючи на те, до якої партії належать віруючі".

Можливо, але не легкий і цей шлях.

Хіба легко об'єднатись політично на тлі релігійному, коли взаємна нетерпимість між православними й католиками дійшла до такої гостроти, яка була хіба ще за часів Ґонти і то, як пише п. Білан: „...не зважаючи на те, до якої партії належать віруючі". Підтвердили це наші поважні „дідусі" гетьманці, розколовши свою організацію... на релігійному принципі. Не відстає і молодь, наша зміна і надія.

Рано чи пізно, але ми мусимо нарешті, дати відповідь: — „хто винен?"

Секретар Української Соціялістичної Партії про схоплення Йосипа Крутія в Берліні

Наша редакція одержала таку заяву секретаря Української Соціялістичної Партії в Лондоні, Панаса Феденка:

Український соціяліст схоплений у Берліні

Східньо-німецький міністер внутрішніх справ заявив у Берліні 26 квітня 1954 р., стверджуючи, мовляв, Йосип Крутій, член Української Соціялістичної Партії, попросив захисту в Совєтській Зоні Німеччини.

Секретар Української Соціялістичної Партії в Лондоні є уповноважений протестувати проти цього нового злочину комуністичних аґентів, які викрали Йосипа Крутія.

Йосип Крутій належав 50 років до українського соціялістичного руху. Народжений в Перемишлі (Західня Україна), він має тепер 73 роки. Як робітник-муляр, він був членом Професійних Союзів у своїй батьківщині. Після I Світової Війни він боровся за незалежну Україну проти Росії і Польщі.

Від 1920 р. він жив на чужині, в Австрії та в Німеччині, останні 3 роки в Мюнхені, і був поважно хворий (сердечна анґіна). Пані Крутій живе в Берліні. Її чоловік прибув до Берліну, щоб її відвідати, і в цей час був схоплений комуністичними аґентами. П. Крутій є глухий і це могло улегшити комуністичним ловцям людей їх злочин.

Крутій був завжди переконаним демократичним соціялістом. Він виїхав із Берліну, бо хотів жити в більшій безпеці з Західній Німеччині.

Тому твердження німецького комуністичного міністра про здогадну „добровільну здачу" Крутія поліції Совєтської Німеччини є жорстокою вигадкою.

Схоплення Йосипа Крутія слід розуміти як негідну помсту комуністичної поліції за недавні добровільні здачі високих совєтських урядовців, що вибрали свободу, в Европі та в Австралії.

Тому розлючені комуністичні аґенти принагідно хапають невинних людей у вільному світі і примушують їх признаватися до „добровільної здачі".

Ми вимагаємо негайного звільнення Йосипа Крутія! Цей старий, недужий чоловік є в смертельній небезпеці. Нехай буде дана йому можливість вияснити свої політичні погляди перед мішаним міжнародним комітетом, в одній із вільних країн!

Українська Соціялістична Партія звертається до всього цивілізованого світу, — щоб прилучився до протесту українців проти схоплення Йосипа Крутія.

Панас Феденко,
секретар Української Соціялістичної Партії.

Лондон, 27 квітня 1954 р.

● **Георгій Максиміліянович Маленков і Джек Гавкінс** — це два нові прізвища, що їх додано тепер до британської книги „Гу іс гу" (Хто такий) за 1954 рік. Джек Гавкінс, 44-літній фільмовий артист, дістав 18 рядків, на 2 рядки більше, як совєтський диктатор.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УНСОЮЗУ!

КНИЖКА ПРО ПЕРЕМОГИ

Володимир Барагура: „Меч і книга". Історичні оповідання для дітей і молоді. „Євшан зілля" — „На Варті", Торонто, 1954., ст. 72, 8º.

Цінний і гарний подарунок для української молоді зробили спільним виданням В-ва — „Євшан-Зілля" і „На Варті" — (Торонто, Канада), випускаючи у світ книжку оповідань Володимира Барагури п. з.: „Меч і книга". Це цікаво і з безпретенсійною кольоритністю описані героїчні епізоди з історії нашого народу і культури, з усією символічною чіткістю парафразовані перекази й живі та значущі фрагменти з біографій наших найбільших поетів і письменників та зокрема описи героїчних вчинків дітей підростків, та виявлення юному читачеві правди про своєрідний героїзм щоденної наполегливої праці в ім'я великої мети, в ім'я загального освяченого ідеалу. Усі ці теми пов'язує головна ідея усієї збірки, заключена у першому оповіданні „Поворот на вітчизну", де степова рослина євшан-зілля, присвоєна ще майже перед 50-ти роками для української символіки (символ народної непереможної стихії) Миколою Вороним, у барвно парафразованій розповіді Володимира Барагури, промовляє до читача своєю повною актуальністю у нашій дійсності поза межами української батьківщини.

В загальному оповідання Барагури написані бистрою розповіддю і з биттям авторового серця, який, як і видно з оповідань, поставив собі за мету, в першу чергу, виховно-дидактичні завдання. Це — з одного боку — посилило ужиткову вартість книжки, бо внаслідок того книжка зберігає повнотою свою доцільність, але — з другого боку — заставило автора, живого оповідача зрештою, до чималих творчо-мистецьких поступок в користь цієї доцільности. І цей компроміс з перевагою виховних елементів — є й найбільш характеристичною прикметою мистецько-технічної розв'язки в оповіданнях Барагури. Ця доцільність відсунула на дальший плян — літературність оповідань, проте їхніх літературних вартостей не перекреслила. В проміжжях речевости розповідей так і вицвітають іноді наснажені порівнання, свіжі і дотепні образи, як от „А листи з незасохлою ще друкарською фарбою пахли, як пахне свіжий хліб, витягнений із гарячої печі" (опов. „Острозькі первопечатники"), чи — „Ще хвилина, ще одна надлюдська напруга юнака — й кожум'яка кинув важким тілом поганця, аж застогнала степова земля. Сколихнулися, мов тирса, лави печенізькі й подалися геть із землі української" (оп. „Переяв славу"), „О, бути завтра січі великій! Потече кров, наче на бенкеті вино червоне" (там-же), або „Почувши таке, врадувалися душі бурсацькі, що хоч у мізерних тілах сидять, то таку важливу ролю виконують" (оп. „З вертепом та звіздою").

Ми розуміємо цю нечастість авторового орудування суто мистецькими образами і стисле, може часом дещо стиснене, придержування тематичної генеральної лінії у автора, бо ми знаємо, яку в першу чергу ціль він поставив перед собою у цих оповіданнях. Одначе хотілося б нам побачити у черговій книжці Володимира Барагури — дещо менше схематичности і графічности розповіді і дещо більше авторові творчої печаті. Згадані недоліки мистецької форми — не поменшують засадничої вартости книжки, до речі — першої книжки Вол. Барагури, і не заперечують творчих авторських можливостей, а радше кажуть нам сподіватися, що він — у наступній своїй книжці, — взявши до уваги принципи рівноваги (виховний аспект і мистецько-творчі критерії), дасть повний вислів також усім своїм письменницьким, творчим можливостям.

На окрему увагу заслуговує правильний під виховним оглядом добір тематики оповідань. Автор не руководився нашою традиційною „сльозивістю" для підбору тем, ані виплеканим по наших духових запічках культом героїчної поразки, а поставив перед очі нашій молоді на чужині — моменти світлі, дії величні, образи героїчної і шляхетної перемоги — лицарської, культурної чи ідейної, і надав цим реальним діям і душевним порухам атракційне значення символів української непереможности на протязі віків. Читаючи бадьору правду цих символів — у описаних Вол. Барагурою епізодах — українська молодь на чужині не лиш не потребуватиме соромитися свого безборонного українства (як це можна іноді спостерігати) у порівнянні з могутніми діями перемог і історій народів, як от, напр. американського, а могтиме гордитися власними, українськими шляхетними подвигами. Ці моменти були до недавна переважно понехувані нашими авторами для молоді (поза небагатьома винятками), а святкувала свою незавидну перемогу своєрідна форма трагічного героїзму якогось „поражéнства" невдах. Всі оповідання у книжці Барагури є власне здоровим запереченням оцього сльозивого культу поразки.

Мова оповідань, перетикана вміру архаїзмами, співзвучними з даною добою, передає значна своєрідний кольорит старовини, проте іноді вириваються з речень деякі словні і фразові галицькі провінціялізми, але вони губляться у мовному багацтві текстів.

Прекрасні ілюстрації Петра Андрусева та стилеві обкладинка і печатний знак Мирона Левицького, — підносять вартість видання до одного з найкращих наших еміграційних видань для молоді у останніх роках.

Вадим Лесич.

РОЗШУК

Головна Управа Союзу Українців Воєнних Інвалідів в Німеччині пошукує пана **Юрчишина Василя,** колишнього крамара інвалідської кооперативи в Лайпгаймі (Німеччина). Просимо його самого або хто знає місце його замешкання подати його адресу:

Verband der Kriegsbeschoedigten Ukrainer
Dachauerstrasse 2/II
Muenchen, Germany

В. КАРАҐІОЗ З ДРУЖИНОЮ ДАЮТЬ КОНЦЕРТ В КАРНЕҐІ РІСАЙТЕЛ ГОЛЛ

Ню Йорк. — Всеволод Караґіоз, відомий вже із своїх концертових виступів в Америці співак-тенор та його дружина Гільда Ґайлянс дають в неділю, 8-го травня, свій власний концерт в Карнеґі Рісайтел Голл. У програмі концерту арії з опери Лисенка „Наталка Полтавка", опери Артемовського „Запорожець за Дунаєм" та власна композиція Караґіоза арії до опери „Тарас Бульба". Крім українських арій, в програмі концерту арії з опер „Тоска", „Мадам Батерфляй", „Аїда", „Кармен", та інші у сольових і дуетних виконаннях.

Спорт

СІЧ (ЕЛИЗАБЕТ) — ІБЕРІЯ 2:3 (2:2).

Відплатні змагання з портуґальцями з Нюарку, 2 травня ц. р., Січ, хоч краще грала, програла на „власному" грищі. Завело викінчення гарних акцій. В рішальній другій половині (нервозність, брак орієнтації, „пех"?) змарновано під самими воротами противника бодай три 100-відсоткові, чи, як хочете, „муровані" позиції. Хоч кінець незаслужено поганий, то сама гра жива, цікава, на доброму поземі держала в напруженні б. 300 глядачів до останнього свистка.

Вже перші заграння січовиків настроювали глядачів оптимістично. І перші ворота здобуває Січ. Маркусь спрямовує в сітку м'яч від Вітюка. Часті стріли на ворота, м. і. стріл Федишина в ріжник (вибитий в наріжняк) кажуть сподіватися, що на тому не кінець. Але — то був уже кінець. Бо другі ворота для Січі — „дарунок", стріл Павлюка (в авт) оборонець „кікує" у власну сітку.

Противник виграв швидкими випадами крилами, що кінчилися стрілами з найближчої віддалі, тому у втраті воріт — не можна винити воротаря.

Склад Січі: Вілканич — Панкевич — Лютак, Олинець — Гарасим — Маланчук, Федишин — Павлюк — Вітюк — Сохан — Маркусь.

Я. З.

„ЛЬВІВ" — „БИЗНЕСМЕН" 3:1 (1:0).

Клівленд, О. — Наперед був „монкі - бизнес" з Бизнесменами: на грище вибігла одинадцятка найкращих змагунів німецького „Баєрн'у" й Бизнесменів („чого тільки не робиться, що б не допустити українців до здобуття чаші в Великодньому турнірі Ганґерісн С. К...?").

Потім українці притиснули те братство до муру, бойовий Василь Клек, з подачі Плотникова здобув ведення 2:0 і мав шанси здобути ще стільки голів. Після доволі випадкового гола суперників, гра вирівнялася й так удержалася до перерви. В тому часі „Львів" пострадав Середу („христосування" головами з суперником).

Після перерви українці мають справу не тільки з суперником, але й з вітром, ще й з дощем у вічі. Всеж, паради знаменитого воротаря Древницького, та розумна гра Росула й його асистента Ів. Клека в залозі виключають успіх суперника, а залізні бічні помічники Жиґа-Ґіщинський раз-у-раз пхають наш напад наперед. При одному з наших наступів доходило до корнерового копу, який виконавець Петрина безпосередньо забиває в ворога — Плотникову лишилося тільки притримати воротаря. Напад, в якому на лівому лучнику грав Зибликевич, а на правому крилі Дмитришин повинен оперувати ширшим прядивом (і кроснами).

Змагання другої пари: Ганґерісн СК — „Анґоля" — Бофало принесли високу перемогу клівлендським мадярам.

Фінал турніру Ганґерісн — „Львів" відбудеться в неозначеному ще часі.

О-ий.

„WATCH OUT!..."

Минулого тижня в Народному Домі, в Клівленді, відбулася цікава шахова імпреза: один з найкращих змагунів Клівленду (раніш, чемпіон), Джуліюс Ґудмен, грав т. зв. симультанку — одночасні змагання проти дванадцяти змагунів УСК „Львів" (з яких, очевидно, кожний грав на окремій шахівниці).

Стріча, до якої українці виступили ослаблені браком д-ра В. Боднара, принесла поразку американського маєстра в відношенні 5:7. Пункти для українських переможців здобули: проф. Р. Міхняк (сеньйор), інж. П. Трач, І. Міхняк (юньйор), Я. Капустій, Б. Тарнавський, Галелюка й Максимів.

Після змагань переможений Ґудмен в місцевому шаховому бюлетені писав: „Cleveland Chess Clubs! You better watch out — увага на українських шахістів!"

Мораль та сама, що й у випадку запрошення для УСК „Львів" на Великодній футбольний турнір: найкраще помагає таки „святэ бий"...

оНо

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ШІКАГО, ІЛЛ. — Бр. св. Стефана, відд. 221, повідомляє, що місячні збори відбудуться в неділю, 9. травня, в Домі Відділів УНСоюзу, 841 N. Western Ave., о год. 12:30 попол. Проситься всіх членів прийти обов'язково на збори. — Т. Шпікула, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. — Т-во Зап. Січ, відд. 75, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться 9. травня точно о год. 1. попол. в У. Н. Домі, 4655 Мартін. Проситься всіх членів прийти на збори, бо є важні справи до полагодження. — Зубар, секр.

ТОЛІДО, О. — Бр. св. о. Николая, відд. 167, повідомляє своїх членів, що збори відбудуться в неділю, 9. травня, о 2-ій год. попол., в залі де все. Проситься всіх членів прийти на збори, бо є важні справи до полагодження. Пригадуємо довгуючим членам вирівняти свої вкладки. — Д. Медецький, предс.; І. Кульматицький, секр.

БОФАЛО, Н. Й. — Збори Бр. св. І. Хрестителя, відд. 304, відбудуться в неділю, 9-го травня, о год. 7-ій веч. Проситься всіх членів явитися на збори. — І. Слободян, гол.; М. Завіський, скарб.; М. Гнатик, секр.

ВАМ НЕ МОЖЛИВО ОБІЙТИСЬ БЕЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ А НАЙКРАЩЕ І НАЙПЕВНІШЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДАСТЬ ВАМ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ!

В першу річницю смерти

проф. ВАСИЛЯ РАТИЧА

Найдорожчого Мужа, Батька й Дідуся відправиться **В СУБОТУ, 15. ТРАВНЯ 1954** від **10. год. ранку в гр.-катол. церкві в Ню Бронсвіку при вул. Плам 66**

Заупокійна Служба Божа з Панахидою

а опісля посвячення нагробника на катол. кладовищі св. Петра.

До участи в цих Поминках запрошуємо Родину, Приятелів і Знайомих.

АННА РАТИЧ з Ріднею.

Книжка й часопис — найнеобхідніші речі в домі культурної родини.

ТАРЗАН, ч. 3272. Переможений.

Високо піднісши неживе тіло, Тарзан кинув його на землю.

Тоді, вхопивши свого меча і щита, він розглянувся по боєвищі за новими ворогами.

Велика битва була майже скінчена, — в живих залишився ще тільки один. Не було тут жадних етичних законів — твоє життя або моє. — І коли Рондарів меч прошив серце останнього чорного — битва нагла закінчилася.